Toezichtsonderzoek naar de wijze waarop de veiligheidsdiensten van de openbare vervoersmaatschappijen, meer bepaald de veiligheidsdienst van de NMBS (Securail) en de veiligheidsdienst van de MIVB, de hen toegekende bevoegdheden uitoefenen

Vast Comité van Toezicht op de politiediensten

Toezichtsonderzoek

Luchtfoto: WIM ROBBERECHTS & Co
Bron: Kamer van volksvertegenwoordigers, foto gerealiseerd met medewerking van de Directie Luchtsteun van de federale politie.

INHOUD

1. PROBLEEMANALYSE 1

2. METHODOLOGIE 2

2.1 Vragenlijst 2

2.2 Focusgroepen 3

2.3 Resultaat: een voortschrijdend onderzoek tussen 2018 en 2021 5

3. ANALYSE 6

3.1 Voorafgaand 6

3.2 Herkenbaarheid/identificeerbaarheid van veiligheidsagenten 7

3.3 Identiteitscontrole 10

3.4 Vattingsrecht 16

3.5 Veiligheidscontrole 21

3.6 Gebruik van handboeien 24

3.7 Gebruik van pepperspray 28

3.8 Formulier en register inzake gestelde handelingen 30

3.9 Inzet van honden 35

3.10 Opleiding – onderricht (aanvullend op de opleiding tot veiligheidsagent) 40

3.11 Samenwerking tussen de veiligheidsdiensten en de politiediensten 44

3.12 Klachtenbeheer 49

3.13 Kennis van de wijzigingen Wet Private en Bijzondere Veiligheid 50

4. CONCLUSIES 52

4.1 Identiteit/identificatie 52

4.2 Uitoefenen van de bevoegdheden van veiligheidsagent 53

4.3 Inzet van honden 56

4.4 Samenwerking tussen de veiligheidsdiensten en de reguliere politie 57

4.5 Klachtenbeheer 58

4.6 Kennis van de wijzigingen Wet Private en Bijzondere Veiligheid 59

5. AANBEVELINGEN 59

6. LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN 62

1. Probleemanalyse

1. Daar waar de bevoegdheid tot gebruik van dwang en geweld in oorsprong bij de overheid, meer in het bijzonder de reguliere politiediensten, werd gelegd, werd dit monopolie met de oprichting van de veiligheidsdiensten bij de openbare vervoersmaatschappijen duidelijk doorbroken. Deze diensten beschikken namelijk over verregaande bevoegdheden die – kunnen – ingrijpen op de individuele rechten en vrijheden van burgers.
In tegenstelling tot de reguliere politie die, bij toepassing van de bepalingen van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten en op het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse[1], onderworpen is aan het toezicht van het Comité P, betreffen de veiligheidsdiensten geen dienst waarvan sprake in artikel 3, 1° tot en met 4° van deze wet. Nochtans is het, bij het toekennen van bevoegdheden aan de leden van de veiligheidsdiensten, duidelijk de bedoeling geweest van de wetgever om controle te organiseren op de uitoefening ervan. Zowel door de invoeging bij de programmawet van 27 december 2004[2] van het hoofdstuk III*bis* houdende de bijzondere uitoefeningsvoorwaarden voor de organisatie van veiligheidsdiensten binnen een openbare vervoersmaatschappij in de toenmalige wet van 10 april 1990 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid[3] als door de bepalingen van de huidige wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid[4] (hierna: WPBV) werd hiertoe een rol toebedeeld aan het Comité P[5] [6].
Uit een eerste toetsing, voorafgaand aan huidig onderzoek, bleek dat er weinig informatie voorhanden was aangaande mogelijke klachten van burgers over het optreden van veiligheidsdiensten/-agenten.
In uitvoering van zijn toezichtsopdracht en rekening houdend met de resultaten van deze voorafgaande toetsing, besliste het Comité P om een toezichtsonderzoek op te starten aangaande de wijze waarop de veiligheidsdiensten invulling geven aan de hen toegekende bevoegdheden – alleszins voor wat betreft deze die het gebruik van dwang en geweld regelen – evenals het in kaart brengen van de wijze waarop eventuele klachten die daarvan het gevolg kunnen zijn, worden verwerkt/behandeld.

.....

[1] Wet van 18 juli 1991, *BS* 26 juli 1991.

[2] Programmawet van 27 december 2004, *BS* 31 december 2004.

[3] Wet van 10 april 1990, *BS* 29 mei 1990.

[4] Wet van 2 oktober 2017, *BS* 31 oktober 2017.

[5] Wet van 10 april 1990, Art. 13.16: De door de Koning aangewezen ambtenaren en agenten, bedoeld in artikel 16 en het Vast Comité van toezicht op de politiediensten, zoals opgericht bij de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten, zijn gemachtigd toezicht uit te oefenen op de veiligheidsdiensten en -agenten die bij een openbare vervoersmaatschappij worden tewerkgesteld tijdens deze tewerkstelling of de uitvoering van deze opdrachten.

[6] Wet van 2 oktober 2017, Art. 212: Het Vast Comité van toezicht op de politiediensten, zoals opgericht bij de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten, is gemachtigd toezicht uit te oefenen op de veiligheidsdiensten en -agenten tijdens hun activiteiten.

Daar waar momenteel vier veiligheidsdiensten actief zijn[7], blijkt uit een door het Comité P gevoerd vooronderzoek dat voornamelijk Securail en de veiligheidsdienst van de MIVB gebruikmaken van de bevoegdheden en middelen die hen door de WPBV zijn toegekend zoals onder meer het uitoefenen van het vattingsrecht en het kunnen beschikken over handboeien en pepperspray. Hierop gelet, werd er dan ook voor geopteerd om deze twee diensten te betrekken in huidig onderzoek.
De opzet van het onderzoek was niet zozeer om een oordeel te vellen over door deze diensten gestelde handelingen doch eerder een beeld te schetsen van de wijze waarop ze hun bevoegdheden in de praktijk omzetten en welke problemen/moeilijkheden daarbij rijzen, alsook om na te gaan of de individuele rechten en vrijheden van burgers daarbij in het gedrang komen.

2. Methodologie

2. Met het oog op het bekomen van een zo volledig mogelijk beeld van de aspecten waarvan hiervoor sprake werd een bevraging georganiseerd van veiligheidsdienstmedewerkers en dit op twee niveaus: strategisch en operationeel.
Voor de bevraging van het strategisch niveau werd gebruikgemaakt van een daartoe ontwikkelde vragenlijst, terwijl binnen het operationeel niveau gewerkt werd met het concept van zgn. 'focusgroepen'.

2.1 Vragenlijst

3. De vragenlijst ten behoeve van het strategisch niveau voorzag in een eerste luik in een bevraging over de inzet van de specifiek door de WPBV aan veiligheidsagenten toegekende bevoegdheden en middelen, namelijk de identiteitscontrole, het vattingsrecht, de veiligheidscontrole, het gebruik van handboeien, het gebruik van pepperspray en het gebruik van het formulier en register inzake gestelde handelingen.
In een tweede luik werden onderwerpen bevraagd – waaronder een aantal die niet rechtstreeks voortvloeien uit de bepalingen van de WPBV – die van belang zijn om een correcte werking van de veiligheidsdiensten te verzekeren alsook om aan burgers een correcte afhandeling van eventuele klachten aangaande deze diensten te waarborgen:

- de inzet van honden bij het uitvoeren van hun opdrachten als veiligheidsdienst. Mogelijke 'tussenkomsten' met een hond zijn, in tegenstelling tot de uitoefening van de bevoegdheden als veiligheidsagent, niet onderhevig aan het gebruik van het formulier inzake gestelde handelingen waarvan sprake in de WPBV. De vraag rijst

.....

[7] 'Lijncontrole' van DE LIJN, 'Securail' van de NMBS, de afdelingen 'RTS' ('Real Time Security'), 'ITS' ('Infrastructure Ticket Service') en 'ASS' ('Agents Sécurité Stations') van de MIVB en de veiligheidsdienst van TEC Charleroi.

dan ook hoe eventuele incidenten worden geregistreerd en welk gevolg hieraan dan zal gegeven worden;

- de samenwerking tussen de veiligheidsdiensten en de reguliere politie: de tussenkomst van de politie is vereist in geval van vatting en bij het gebruik van handboeien door de veiligheidsdiensten. Het is dan ook belangrijk te weten op welke manier deze samenwerking wordt georganiseerd en in de praktijk verloopt;

- interne afhandeling van klachten: bestaat er een procedure van interne klachtenbehandeling en hoe wordt deze, in voorkomend geval, in de praktijk toegepast?

- kennisgeving van klachten aan het Vast Comité P: in de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid is in artikel 233 opgenomen: *"in geval van een inbreuk met betrekking tot een veiligheidsdienst of veiligheidsagent, wordt een informatierapport overgemaakt aan het Vast Comité van toezicht op de politiediensten"*. Dit is een gegeven waaraan de veiligheidsdiensten sedert de inwerkingtreding op 10 november 2017 van voormelde wet van 2 oktober 2017 moeten voldoen en het is niet geweten hoe daaraan invulling zal worden gegeven door de betrokken diensten.

2.2 Focusgroepen

4. Vervolgens werd een canvas ontwikkeld ter bevraging van de personeelsleden van het operationeel niveau. Daarbij werd in het bijzonder voorzien in het polsen naar de doorstroom van informatie van het strategisch naar het operationeel niveau en de invloed daarvan op de dagdagelijkse werking/praktijken van de veiligheidsagenten. In tegenstelling tot het strategisch niveau, waarbij de ingevulde vragenlijsten door de respectieve diensten aan het Comité P werden overgemaakt, werd ervoor gekozen om op operationeel niveau te werken met focusgroepen. Het voordeel van deze methode bestaat erin dat op efficiënte wijze bij een deel van de doelgroep verschillende meningen kunnen verzameld worden alsook dat de deelnemers actief kunnen meedenken over de werking van hun dienst. Tijdens de interviews die werden afgenomen in het kader van deze focusgroepen haalden de respondenten meermaals concrete voorbeelden aan – die verder in dit verslag meer in detail worden besproken – van situaties die door de veiligheidsdiensten als problematisch worden ervaren. Zoals hiervoor reeds gesteld, is het geenszins de bedoeling om deze situaties te gaan beoordelen maar wordt beoogd om de moeilijkheden in kaart te brengen die veiligheidsagenten ondervinden bij het toepassen van de WPBV in de praktijk.

5. De operationele werking van **Securail** is gebaseerd op vijf districten, namelijk Antwerpen, Brussel, Charleroi, Gent en Luik, die elk ingedeeld zijn in

verschillende brigades[8]. Voor elk van deze districten werd een focusgroep samengesteld van telkens zes personen, waarbij in een vertegenwoordiging van elke brigade binnen de groep werd voorzien. De samenkomst van de focusgroepen Securail vond plaats in de periode tussen 16 april en 8 mei 2018 en dit telkens in de hoofdzetel van elk district.
In het kader van de tegenspraak (zie hierover meer onder randnummer 11) geeft Securail aan dat een optimaliseringsproces van de operationele omkadering zal worden doorgevoerd die op 3 pijlers zal rusten:
- dynamische ontplooiing van de agenten en middelen op het terrein in functie van de reële noden in plaats van de huidige verkokering van de personeelsleden in elke brigade. Het zou onder andere gaan om een evenwichtige verdeling van de effectieven over de regio's;
- een vermindering van het administratief kader ten voordele van een versterking van de omkadering van de agenten op het terrein (teamleaders);
- een verbetering van de vaardigheden van de agenten door centralisering van de rol van individuele coaching in een nieuwe cel 'Learning & Development', opvolging van de interventies en hun integratie in de permanente interne opleidingen, enz.
Het district Brussel, momenteel geleid door één operationeel leidinggevende, zal worden gesplitst in 3 zones (voorheen 2 brigades) met telkens een leidinggevende: zone Zuid (station Brussel-Zuid), zone Noord (stations Brussel-Noord, Brussel-Centraal en Brussels Airport) en zone Internationaal Verkeer.

6. Binnen de veiligheidsdienst van de **MIVB** vallen er drie verschillende afdelingen te onderscheiden: 'Real Time Security' (RTS)[9], 'Infrastructure Ticket Service' (ITS)[10] en 'Agents Sécurité Stations' (ASS)[11]. Ondanks hun verschillende taakstelling zijn alle leden van deze diensten erkende veiligheidsagenten met dezelfde bevoegdheden. De bedoeling was om te voorzien in zes focusgroepen:

.....

[8] Antwerpen: Antwerpen-Centraal, Hasselt, Leuven en Mechelen;
Brussel: Brussel-Zuid, Zaventem luchthaven;
Charleroi: Bergen, Charleroi Zuid, Doornik, Ottignies;
Gent: Brugge-Kust, Denderleeuw, Gent, Kortrijk;
Luik: Aarlen, Luik-Guillemins, Namen.

[9] RTS betreft de interventiedienst. Deze dienst, met standplaats te Haren en bestaande uit 72 veiligheidsagenten, kan door andere diensten van de MIVB in bijstand gevraagd worden op het geheel van het vervoersnet van de MIVB en dit dan voornamelijk met het oog op het verzekeren van de veiligheid van de reizigers en het personeel van de MIVB alsook op het vrijwaren van vlot verkeer op het net.

[10] ITS, met standplaats in het complex "DEMETS" van de MIVB te Anderlecht, heeft als hoofdtaak het controleren van vervoersbewijzen.

[11] ASS is de afdeling die het meest recent werd opgericht en dit naar aanleiding van de terroristische aanslag van 22 maart 2016 in het metrostation Maalbeek. De leden van deze dienst zijn eveneens veiligheidsagenten met een nagenoeg zelfde takenpakket als hun collega's van RTS. Zij zijn echter vast verbonden aan een station, zijn enkel in dat station werkzaam en worden niet mobiel ingezet op de rest van het vervoersnetwerk. ASS is verdeeld over negen stations: Beurs, Rogier, Simonis, Beekkant, Weststation, Zuidstation, Louiza, Montgomery en Centraal station.

één groep per taalrol voor elke afdeling, samengesteld uit zes personen per groep. In de praktijk bleek het echter niet mogelijk om een groep van zes Nederlandstalige personen binnen de diensten RTS en ASS samen te stellen wegens gebrek aan Nederlandstalige personeelsleden. Hierop werd besloten om vertegenwoordigers van beide diensten samen te brengen in één focusgroep van vier mensen. Uiteindelijk bood zich op de geplande dag – om ons en de respondent onbekende redenen – slechts één van de vier aangekondigde personen aan. Gevraagd naar het bestaan van een taalkader voor de veiligheidsdienst van de MIVB, deelt de leiding van deze dienst mee dat er niet voorzien is in een specifiek taalkader.
De samenkomsten van de focusgroepen MIVB vonden plaats in de kantoren van het Comité P.

7. Om tot zo heterogeen mogelijke groepen te komen, werd bij de samenstelling van alle focusgroepen rekening gehouden met de leeftijd, het geslacht en de anciënniteit van de agenten op basis van gegevens afkomstig van personeels-lijsten ons overgemaakt door de betrokken diensten.

2.3 Resultaat: een voortschrijdend onderzoek tussen 2018 en 2021

8. De in dit verslag aangehaalde vaststellingen zijn – voornamelijk voor wat betreft deze op operationeel niveau – niet altijd terug te brengen naar objectief vast te stellen feiten, maar zijn vooral een weergave van percepties/indrukken die leven bij de veiligheidsagenten op het terrein – alleszins van de deelnemers aan huidig onderzoek – en die van invloed kunnen zijn op hun dagelijkse werking. Deze percepties/indrukken werden voorgelegd aan de leiding van de betrokken diensten.

9. Dit rapport houdt de neerslag in van de bevragingen op strategisch en operationeel niveau alsook van de terugkoppelingen daarvan aan de betrokken diensten en de reacties die Securail en de MIVB daarop aan het Comité P overmaakten in het kader van de tegenspraak. Deze reacties, waaruit meermaals een evolutie naar voor komt die het gevolg is van het kennisgeven in prelectuur van tussentijdse resultaten, werden opgenomen in huidig verslag.

10. Opdat een actuele stand van zaken zou kunnen worden geschetst, werd in de loop van januari 2021 gevraagd aan de MIVB en Securail om het Comité P in kennis te stellen van wijzigingen die zich zouden hebben voorgedaan sedert de uitgevoerde bevragingen en die van aard zijn om de situatie, zoals toen vastgesteld door het Comité P, te wijzigen.

11. In de loop van augustus 2021 verschenen in de pers meerdere artikels die melding maakten van een herstructurering van Securail. Gelet op de mogelijke invloed die deze herstructurering zou kunnen hebben op de vaststellingen opgenomen in huidig verslag, werd bijkomend een laatste stand van zaken

gevraagd aan Securail, in het bijzonder voor wat betreft de hervorming van de dienst, en werd een tussentijds verslag van juli 2021 in het kader van de tegenspraak voorgelegd.
In zijn antwoord laat Securail weten dat er, in tegenstelling tot hetgeen werd aangekondigd in de pers, geen volledige reorganisatie werd doorgevoerd. Er is enkel sprake van het doorvoeren van verbeteringen die al verschillende maanden in voorbereiding waren.
Ingevolge de toename van het aantal arbeidsongevallen bij Securailagenten werd er een risicoanalyse gemaakt van de interventies. Securail wenst in dat kader ook een bredere reflectie aan te gaan met de bevoegde autoriteiten over de interventieprocedures, de vormingen, de middelen en de bevoegdheden van de Securailagenten, maar ook de verdeling van de operationele taken tussen de politie en Securail.
De punctuele opmerkingen die Securail verder maakte aangaande het hem voorgelegde verslag werden verwerkt in onderstaande analyse.

12. Aangezien het onderzoek enkel betrekking heeft op de werking van de veiligheidsdiensten, werd, niettegenstaande deze diensten bij het uitoefenen van hun bevoegdheden dienen samen te werken met de politiediensten, de medewerking van de politiediensten aan dit onderzoek niet gevraagd. Niettemin werd het verslag, zoals voorgelegd aan Securail, ook overgemaakt aan de commissaris-generaal van de federale politie – aangezien de federale spoorweg-politie een belangrijke speler is op het vlak van samenwerking met Securail – met de vraag of de actuele hervorming van de SPC *prima facie* van invloed kan zijn op de conclusies zoals opgenomen in dat verslag zodat hiermee eventueel rekening kan worden gehouden in de eindversie ervan.
In zijn antwoord van 20 september 2021 geeft de commissaris-generaal te kennen dat de prelectuur niet leidt tot bijkomende beschouwingen vanuit zijn diensten.

3. Analyse

3.1 Voorafgaand

13. Bij de opstart van het onderzoek werd de werking van de veiligheidsdiensten bij de openbare vervoersmaatschappijen geregeld bij de wet van 10 april 1990 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid, meer in het bijzonder door het hoofdstuk III*bis*. Deze wet werd opgeheven en vervangen door de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid. Daar waar sommige documenten, bijlagen, … waarvan sprake in onderstaande analyse nog verwijzen naar de wet van 10 april 1990, dient dit bijgevolg gelezen te worden als de wet van 2 oktober 2017.

14. In hun reactie op de bevraging waarvan hiervoor sprake gaf de leiding van de betrokken veiligheidsdiensten kennis van de wijze waarop de praktische vertaal-slag van de bevoegdheden die de WPBV hen toekent, gebeurde. Deze is

voornamelijk terug te vinden in cursussen die doorheen interne opleidingen worden gedoceerd en richtlijnen die aan de medewerkers via verschillende kanalen worden verspreid.
De cursussen, die zowel intern als door externe partners (bijvoorbeeld de firma G4S) worden opgesteld, worden onderwezen door eigen personeel, maar evenzeer door experten ter zake vanuit privéondernemingen alsook door politie-personeel.

3.2 Herkenbaarheid/identificeerbaarheid van veiligheidsagenten

15. Aan het begin van iedere focusgroep werd uitgebreid duiding gegeven bij het doel en het opzet van het onderzoek. Daarbij kwamen, alvorens over te gaan tot de specifieke thema's die doorheen de verschillende gesprekken behandeld werden, vanuit iedere groep een aantal spontane reacties tot stand. Een feit dat daarbij herhaaldelijk aan bod komt en voor de respondenten, ongeacht voor welke vervoersmaatschappij ze werken, een bron van ergernis vormt, is de identificeerbaarheid door het grote publiek – of een gebrek daaraan – van veiligheidsdiensten op basis van hun uniform.

16. Hun uniform wordt door de veiligheidsagenten als onaangepast ervaren. Daarbij wordt in het bijzonder, door leden van **Securail**, de rode uniformkleur en meer in het algemeen het Vigilis-kenteken aangehaald. Geen van beide zou, volgens de veiligheidsagenten, bijdragen tot onderkenning bij het grote publiek van hun hoedanigheid van veiligheidsagent en van de daaraan gekoppelde bevoegdheden. Vaak zouden ze als bewakingsagenten[12] aanzien worden, waardoor de agenten veelvuldig hun optreden moeten gaan verantwoorden ten aanzien van reizigers door het toelichten van hun specifieke bevoegdheden. Dit wordt door de veiligheidsagenten als demotiverend ervaren.

17. Vanuit de focusgroepen werd meermaals gepleit voor een logo, ter vervanging van het Vigilis-kenteken, eigen aan de veiligheidsdiensten van het openbaar vervoer dat niet verkeerdelijk in verband kan gebracht worden met bewakingsdiensten en waarvan, eventueel door middel van campagnes, de daaraan gekoppelde bevoegdheden zouden worden bekendgemaakt aan het grote publiek.

18. Specifiek voor wat betreft de veiligheidsdienst van de **MIVB**, blijkt het niet ongebruikelijk dat veiligheidsagenten bij discussies omtrent hun bevoegdheden hun dienstkaart tonen die aangeeft dat ze bekleed zijn met de hoedanigheid van

.....

[12] Het verschil tussen bewakings- en veiligheidsagenten bestaat erin dat veiligheidsagenten specifiek deel uitmaken van de veiligheidsdienst (elke interne dienst die ten behoeve van een openbare vervoersmaatschappij de veiligheid verzekert van het openbaar vervoer) en ten opzichte van bewakingsagenten over bijkomende bevoegdheden beschikken zoals voorzien in de artikelen 168 tot 184 WPBV die verder in dit verslag worden toegelicht.

agent van gerechtelijke politie. Deze dienstkaart vermeldt de 'aanstelling bij de gerechtelijke politie' van de houder ervan evenals het feit dat deze hoedanigheid dient voor het opsporen en vaststellen van de inbreuken op het koninklijk besluit van 15 september 1976[13] en op artikel 3, 12° van de Wegcode[14] en heeft niets van doen met de identificatiekaart afgeleverd door de minister van Binnenlandse Zaken waarvan sprake in artikel 76 WPBV. Deze hoedanigheid van agent van gerechtelijke politie met beperkte bevoegdheid staat evenwel los van hun bevoegdheden als veiligheidsagent.

Voor wat **Securail** betreft op dat vlak, duidt de leiding erop dat identificaties van personen door veiligheidsagenten van Securail kaderen in hun hoedanigheid van 'vaststellend beambte' voortvloeiend uit de wet van de politie op de spoorwegen[15]. Deze wet kent de veiligheidsagenten van Securail een beperkte hoedanigheid van agent van gerechtelijke politie toe en verplicht hen – volgens de leiding van Securail – zich te identificeren aan de hand van hun legitimatiekaart zoals voorzien in deze wet. Artikel 25, § 1 van deze wet zegt daarover: "*De vaststellende beambten identificeren zich door middel van een legitimatiekaart waarvan het model, voor wat de vaststellende beambten betreft, door de Koning wordt vastgesteld. De vaststellende beambte moet te allen tijde en op zichtbare wijze kunnen worden geïdentificeerd door een uniek nummer van maximum vijf cijfers*". Aanvankelijk was voorzien dat de vaststellende beambte bij naam moest kunnen worden geïdentificeerd. Dit werd gewijzigd bij de wet van 13 april 2019[16].

De verplichte vermeldingen op deze kaart werden vastgelegd in het koninklijk besluit van 9 oktober 2018[17] en betreffen de naam en de voornaam met een foto van de houder, de naam van de onderneming waarvan de vaststellende beambte afhangt en de functie van de vaststellende beambte overeenkomstig de wet. Er lijkt een tegenstelling te zijn ontstaan inzake de vermeldingen op de legitimatiekaart tussen de bepalingen in de wet (uniek nummer van maximum vijf cijfers) en in het koninklijk besluit (naam en voornaam). Er werd geen model van de legitimatiekaart vastgelegd in een ministerieel besluit. Omwille van operationele noodwendigheden werd er toch een model uitgewerkt waarop in de praktijk op de voorzijde de vermeldingen *'Agent van gerechtelijke politie - agent de police judiciaire'*, '*naam en voornaam'* (thans een uniek nummer van vijf cijfers) en *'Vaststellende beambte veiligheidsdienst – Agent constateur service de sécurité'* terug te vinden zijn samen met een foto van de houder. De achterzijde vermeldt:

.....

[13] Koninklijk besluit van 15 september 1976 houdende reglement op de politie van personenvervoer per tram, pre-metro, metro, autobus en autocar, *BS* 18 september 1976.

[14] Koninklijk besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en van het gebruik van de openbare weg, *BS* 9 december 1975.

[15] Wet van 27 april 2018 op de politie van de spoorwegen, *BS* 29 mei 2018.

[16] Wet van 13 april 2019 tot wijziging van artikel 25, § 1, van de wet van 27 april 2018 op de politie van de spoorwegen, *BS* 6 mei 2019.

[17] Koninklijk besluit van 9 oktober 2018 tot vaststelling van de voorwaarden inzake selectie, aanwerving, kennis en opleiding van de vaststellende beambte ter uitvoering van de wet op de politie van de spoorwegen, *BS* 17 oktober 2018.

"de houder van deze kaart heeft de bevoegdheid van vaststellende beambte zoals vermeld in artikel 25 van de wet van 27 april 2018 op de politie van de spoorwegen", dit in de drie landstalen.
Daar waar de vaststellende beambten volgens de leiding van Securail verplicht zijn om zich te identificeren aan de hand van hun legitimatiekaart waarvan sprake in de wet op de politie van de spoorwegen, merken we op dat die verplichting enkel slaat op het te allen tijde zichtbaar kunnen geïdentificeerd worden op basis van een uniek nummer van vijf cijfers en niet op het kenbaar maken van de hoedanigheid (agent van gerechtelijke politie).
We dienen verder op te merken dat de specifieke bevoegdheden van veiligheids-agenten zoals opgenomen in de WPBV (die verregaander zijn op het vlak van zowel toepassingsgebied, bevoegdheden en middelen dan deze van de vaststellende beambten waarvan sprake in de wet van 27 april 2018) enkel kunnen uitgeoefend worden door als dusdanig erkende personen in dienst van een veiligheidsdienst en op voorwaarde dat ze hun identificatiekaart duidelijk leesbaar dragen bij het uitoefenen van hun activiteiten.
Er kan met zekerheid gesteld worden dat iedere Securailagent ook vaststellend beambte is in de zin van de wet op de politie van de spoorwegen, doch dat de omgekeerde redenering niet opgaat. Niet ieder vaststellend beambte is veiligheidsagent.
Het lijkt dus niet voldoende om zich te identificeren als vaststellend beambte om de bijzondere bevoegdheden van veiligheidsagent te kunnen uitoefenen. Anderzijds lijkt het ook geen beletsel voor veiligheidsagenten om zich als vaststellend beambte te identificeren zolang ze voldoen aan de bepalingen van de WPBV op dat vlak (het zichtbaar dragen van hun identificatiekaart) en daarbij niet de indruk wordt gewekt dat de houders van de legitimatiekaart als vaststellend beambte een algemene bevoegdheid van agent van gerechtelijke politie zouden hebben.

19. Als bemerking bij de uiteenzetting zoals weergegeven in randnummer 18, haalt **Securail** in zijn repliek aan dat de vermelding *'Agent van gerechtelijke politie - agent de police judiciaire'* op de identificatiekaart van vaststellend beambte werd aangebracht om personen in overtreding te informeren dat een vaststellend beambte gerechtelijke bevoegdheden heeft die toelaten proces-verbaal op te stellen en het voorleggen van een identiteitsbewijs kan eisen. Verder wordt gesteld dat deze vermelding de steeds belangrijker wordende feiten van weerspannigheid niet wegneemt, doch de hoop bestaat dat het aantal feiten hierdoor vermindert en op die manier wordt voorkomen dat de agenten hun bevoegdheden van veiligheidsagent (vatting, handboeien, pepperspray) moeten aanwenden.
Hierbij dient evenwel opgemerkt te worden dat het zonder meer vertonen van een identificatiekaart met daarop de vermelding 'gerechtelijke politie' onterecht een algemene opsporingsbevoegdheid zou kunnen laten uitschijnen.

3.3 Identiteitscontrole

- *Wettelijk kader*

20. Veiligheidsagenten kunnen onder bepaalde omstandigheden en volgens strikte voorwaarden overgaan tot identiteitscontrole van personen. Deze bevoegdheid wordt geregeld in de artikelen 174 tot 176 WPBV[18].

- *Strategisch*

21. Binnen beide onderzochte veiligheidsdiensten blijkt er een duidelijke visie te bestaan over het aspect 'identiteitscontrole'. Deze visie werd uitgewerkt in richtlijnen ter zake en in te volgen procedures.

22. Volgens de richtlijn van **Securail** dient er gewerkt te worden volgens volgend cascadesysteem:

1. De persoon beschikt over een identiteitskaart en wil zich identificeren: identificatie door gebruik van identiteitskaartlezer.

2. De persoon heeft geen identiteitskaart bij zich maar wel een officieel document met foto, bijvoorbeeld een rijbewijs: identificatie gebeurt aan de hand van dit officieel document met foto, waarbij er tijdens de identificatie aandacht dient besteed te worden aan de vergelijking tussen de persoon en de foto op het officieel document. Bij twijfel over de echtheid van het document dient een politiedienst opgeroepen te worden.

3. De persoon heeft geen enkel document bij zich, maar wil meewerken aan de identificatie: realtimeconsultatie van het Rijksregister via het Security Operations Center (SOC) aan de hand van vaste en variabele vragen.

4. Indien de persoon zijn medewerking weigert of de gegeven identiteit, op basis van de antwoorden op de gestelde vragen, vals blijkt te zijn: politiedienst oproepen.

.....

[18] WPBV, Art. 174: In afwijking van artikel 106, kunnen veiligheidsagenten in de volgende gevallen personen vragen identiteitsdocumenten voor te leggen of te overhandigen en deze controleren, kopiëren of inhouden:
1° nadat de betrokkene een wanbedrijf of misdaad heeft gepleegd of in geval hij een gedrag heeft vertoond dat de veiligheid van derden of zijn eigen veiligheid ernstig in het gedrang brengt;
2° om het naleven van de vigerende regelgeving inzake openbaar vervoer na te gaan of in geval van inbreuk op voornoemde regelgeving.
WPBV, Art. 175: De veiligheidsagent verwittigt de betrokkene dat hij het voorwerp kan uitmaken van een vatting indien hij weigert zich te identificeren of een identiteit opgeeft die vals blijkt te zijn.
WPBV, Art. 176: De veiligheidsagent kan het identiteitsdocument slechts gedurende de voor de verificatie van de identiteit noodzakelijke tijd controleren, kopiëren of inhouden en dient dit document daarna onmiddellijk aan de betrokkene terug te geven.

Verder voorziet **Securail** in een commentaar waarin geduid wordt op de mogelijke problemen die kunnen rijzen bij identiteitscontrole en de middelen/contacten die daarbij dienen aangewend te worden[19].

23. Bij de **MIVB** werd eveneens een richtlijn opgesteld aangaande identiteits-controle[20]. De MIVB-agenten van de '*dispatching veiligheid*' en de bedienden van het '*Bureau beheer inbreuken*' hebben toegang tot het Rijksregister via een login

.....

[19] "*Voorwaarden voor de identificatie van de daders van de inbreuken op de politie der spoorwegen (Omzendbrief COL 14/2003 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van beroep). De mogelijkheid bestaat dat de vaststellingen van het rijden door reizigers zonder geldig vervoersbewijs of andere misdrijven (graffiti, het belemmeren dat de treindeuren zich sluiten, weigeren zich te identificeren, bepaalde feitelijkheden op de perrons of treinen, enz.) niet door politieambtenaren gebeuren maar wel door, hetzij de beëdigde ambtenaren van de NMBS (treinbegeleiders, controleurs of ander bevoegd personeel zoals de agenten van de spoorweginfrastructuurbeheerder), hetzij de beëdigde veiligheidsagenten van Securail. De persoon dient zich te identificeren door middel van een officieel document met een foto. Het is mogelijk dat een persoon zich niet kan identificeren door middel van een officieel document met een foto (de persoon heeft bijvoorbeeld enkel een SIS-kaart bij zich), dan moet deze met zekerheid worden geïdentificeerd om te voorkomen dat een proces-verbaal zou worden opgesteld voor de verkeerde persoon (zie procedure consultatie Rijksregister). Een probleem kan zich ook stellen wanneer de verdachte weigert zich te laten identificeren, in welk geval beroep wordt gedaan op de politiediensten (hetzij de lokale politie, hetzij de spoorwegpolitie) via het Security Operations Center (SOC) van Securail. Men moet aannemen dat de politiediensten bijstand verlenen aan de NMBS of meer specifiek aan voormelde beëdigde ambtenaren wanneer de verdachte zich niet wil laten identificeren. Die bijstand van de politie bestaat er dan in deze identiteitsgegevens, waartoe de beëdigde ambtenaren van de NMBS wettelijk toegang hebben, over te maken, om deze laatste toe te laten hun wettelijke taken uit te oefenen. De beëdigde ambtenaren van de NMBS kunnen identiteitscontroles doen conform artikel 34 §1 en §4, 1e en 3e lid van de wet op het politieambt en zij moeten zelfs de identiteit controleren van eenieder die een misdrijf heeft gepleegd (het rijden zonder geldig vervoersbewijs is zoals gezegd een misdrijf); Om deze reden zal, bij de vaststelling van misdrijven door het daartoe bevoegde personeel van de NMBS en waarbij de politie in bijstand komt met het oog op de identificatie van de verdachte, na ontvangst van een verzoek dat tot de politie zal worden gericht door voormelde beëdigde ambtenaar of bevoegde dienst van de NMBS, de daartoe aangezochte politiedienst schriftelijk de identiteit en het adres van deze verdachten mededelen. Deze mededeling zal principieel binnen de 5 werkdagen gebeuren.*"

[20] "*Veiligheidsagenten mogen van personen eisen om hun identiteitsdocumenten te laten zien of te geven. Ze mogen de documenten in de volgende gevallen controleren, kopiëren of bijhouden:*

- nadat de betrokkene een misdaad of een gemeenrechtelijk wanbedrijf heeft begaan, gedurende de tijd die nodig is om de dader te identificeren

- gedurende de tijd die nodig is voor de identificatie van personen die een inbreuk gemaakt hebben op de geldende regelgeving inzake het openbaar vervoer

- die identiteitscontroles zijn onderworpen aan de voorafgaande voorwaarde dat de betrokkene hiermee volledig vrijwillig heeft ingestemd. De veiligheidsagent is verplicht om zich bij het uitvoeren van een controle te legitimeren via zijn identificatiekaart of kenteken.

Bij twijfel (mondelinge identiteitsverklaring bijvoorbeeld) kunnen veiligheidsagenten overgaan tot de verificatie van de verklaarde identiteit bij de bevoegde overheid, via de DFS-S-centrale ('Dispatch Field Support Security'). De DFS-S mag namelijk de gegevensbank van het Rijksregister raadplegen om meer informatie te verkrijgen. De identificatie door de DFS-S heeft echter geen bewijswaarde."

op basis van hun eigen identiteitskaart. Momenteel wordt er nagedacht over een directe toegang tot het Rijksregister voor de veiligheidsagenten via hun tablet-pc, conform de mogelijkheden die daartoe geboden worden door de Gegevens-beschermingsautoriteit.
Daar waar in die richtlijn sprake is van de 'duur nodig voor identificatie', wordt deze tijdspanne door de 'Operations manager' omschreven als de tijd nodig om, in geval van voorlegging van een identiteitskaart, deze in te lezen in een tablet-pc. De identiteitskaart moet onmiddellijk erna aan de betrokkene worden teruggegeven.

24. Bij identificatiemoeilijkheden – hetzij de onmogelijkheid van de betrokkene om zich te identificeren door het niet kunnen voorleggen van enig officieel document, hetzij de weigering tot identificatie – doen beide diensten een beroep op de reguliere politie om de overtreder te identificeren en om zich de identiteitsgegevens door de politie te laten overhandigen. Zij baseren zich hiertoe op de COL 14/2003, herzien op 11 mei 2010[21]. Het probleem is dat in deze COL, die drie onderwerpen behandelt, nergens sprake is van het meedelen door de politie van identiteitsgegevens aan andere vervoersmaatschappijen dan de NMBS. Het gaat hier om de drie volgende onderwerpen: 1) mededeling door politie van identiteitsgegevens van de slachtoffers van vermoedelijke wanhoops-daden aan de NMBS, 2) mededeling door politie van identiteitsgegevens van de vermoedelijke daders van bepaalde misdrijven aan de NMBS en 3) mededeling door politie van bepaalde identiteitsgegevens aan de NMBS in andere gevallen.

25. In haar commentaar stelt de leiding van **Securail** dat de wet van de politie op de spoorwegen een juridische basis vormt voor de mededeling van identiteits-gegevens door politiediensten aan leden van Securail. De bepalingen van deze wet zijn, ingevolge artikel 2, 17°[22] daarvan, van toepassing op de veiligheids-agenten.
Artikel 25, § 5 van dezelfde wet stelt: *"De vaststellende beambten kunnen overgaan tot identiteitscontroles om de naleving van de vervoersvoorwaarden van de spoorwegonderneming en van de bepalingen van deze wet te controleren. Indien de personen aan wie wordt gevraagd om zich te identificeren aan de hand van een enig officieel document met foto dat hun identiteit kan aantonen, weigeren of een identiteit opgeven waaraan kan worden getwijfeld, kunnen de vaststellende beambten de hulp van de politiediensten vragen.*
De politiediensten delen de vaststellende beambten binnen een redelijke

.....

[21] Omzendbrief COL 14/2003 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van beroep betreffende de mededeling aan de NMBS door de politiediensten van de identiteit van de slachtoffers van vermoedelijke wanhoopsdaden en van de identiteit van de vermoedelijke daders van bepaalde misdrijven gepleegd op het spoorwegdomein.

[22] Wet van 27 april 2018, artikel 2, 17°: *"Vaststellende beambten: de personeelsleden van de stations-beheerder, van de infrastructuurbeheerder, van de spoorwegondernemingen en van de veiligheidsdienst, aangewezen door de Koning en daartoe beëdigd"*. Op te merken valt dat, hierop gelet, iedere veiligheidsagent van Securail ook vaststellend beambte is, maar dat niet iedere vaststellend beambte ook veiligheidsagent is.

termijn de identificatiegegevens mee die ze nodig hebben voor het opstellen van hun proces-verbaal".
Hierbij wordt dus duidelijk gesteld dat de identiteitscontroles en de identificatiegegevens die de vaststellende beambten (*in casu* dus de veiligheidsagenten van **Securail**) in voorkomend geval van de politiediensten kunnen bekomen betrekking hebben op het controleren van de naleving van de vervoersvoorwaarden van de spoorwegonderneming en de bepalingen van de wet op de politie op de spoorwegen, en niet op andere, gemeenrechtelijke, wanbedrijven of misdaden.
Op het vlak van identiteitscontroles bepaalt de WPBV in artikel 174: *"In afwijking van artikel 106, kunnen veiligheidsagenten in de volgende gevallen personen vragen identiteitsdocumenten voor te leggen of te overhandigen en deze controleren, kopiëren of inhouden:*
1° nadat de betrokkene een wanbedrijf of misdaad heeft gepleegd of in geval hij een gedrag heeft vertoond dat de veiligheid van derden of zijn eigen veiligheid ernstig in het gedrang brengt;
2° om het naleven van de vigerende regelgeving inzake openbaar vervoer na te gaan of in geval van inbreuk op voornoemde regelgeving".
Het lijkt er dus op, althans op basis van een letterlijke lezing van de betrokken bepalingen, dat de toelating waarvan sprake in de wet van 27 april 2018 wel zou kunnen slaan op de gevallen waarvan sprake in artikel 174, 2° WPBV, doch niet onmiddellijk op de gevallen opgesomd in 1° van dat artikel, aangezien er in artikel 25, § 5 van de wet van 27 april 2018 geen sprake is van het meedelen van identiteitsgegevens ingevolge het vaststellen van een wanbedrijf of een misdaad. Deze toelating kan dus niet gezien worden als een algemene toelating voor de politiediensten om identiteitsgegevens te verstrekken aan leden van Securail en dient zich te beperken tot de gevallen voorzien in de wet van 27 april 2018.

26. **Securail** bevestigt dat de politie inderdaad enkel identiteitsgegevens meedeelt in het kader van de wet van 27 april 2018. Securailagenten kregen, nog volgens dit schrijven, de richtlijn om daders van andere inbreuken (inbreuken die niet zijn opgenomen in de wet van de politie op de spoorwegen) niet te identificeren omdat dit tot de bevoegdheid van de politie behoort.

27. Beide veiligheidsdiensten voorzien in een systeem tot controle op de naleving door hun personeel van de vigerende richtlijnen en wetgeving met betrekking tot identiteitscontroles. Hiertoe worden zowel het wettelijk voorziene register van gestelde handelingen als eigen rapporteringsystemen aangewend.
Voor wat betreft **Securail**, bestaat dit systeem uit de opvolging door de leidinggevenden van de meldingen aan het SOC en via door de veiligheidsagenten op te stellen dagverslagen.
De **MIVB** voorziet in de systematische aanwezigheid van een manager tijdens de missies. Daarnaast beschikt de **MIVB** over een eigen gegevensbank 'Iris' waarin de leden van de dispatching registraties bijhouden van de door de veiligheidsagenten gestelde handelingen.

- *Operationeel*

28. Identiteitscontroles behoren tot de dagelijkse activiteiten van de veiligheids-agenten en hebben veelal betrekking op het verbaliseren van reizigers die niet in het bezit zijn van een geldig vervoerbewijs. De leden van **Securail** beperken zich daarbij tot het identificeren van de overtreder en het doorgeven van diens identiteit aan de treinbegeleider die zal instaan voor het verbaliserend aspect. Andere aanleidingen om over te gaan tot identiteitscontrole kunnen, volgens respondenten, bestaan uit het vaststellen van inbreuken op de interne wetgeving van de vervoersmaatschappij waarvoor de veiligheidsagenten bevoegd zijn, dan wel het plegen door reizigers van andere misdrijven. In dergelijke gevallen gaat Securail zelf over tot verbaliseren. Ongeacht de reden tot identificatie, wordt op eenzelfde manier getracht plegers van feiten te identificeren en wordt de identificatie op dezelfde manier geregistreerd. De wetgeving omtrent de identiteitscontrole lijkt algemeen genomen goed gekend te zijn door de veiligheidsagenten.

29. Uit hetgeen wordt meegedeeld binnen de focusgroepen komt naar voor dat door de onderzochte diensten in de praktijk een verschillende invulling wordt gegeven aan de wijze waarop identiteitscontroles worden uitgevoerd.

30. De veiligheidsagenten van **Securail** kunnen, bij het voorleggen van een identiteitskaart, de identificatie op autonome wijze afwerken waarbij de identiteit niet wordt geverifieerd in het Rijksregister. Wanneer de overtreder niet in het bezit is van een identiteitskaart of deze weigert te geven, maar zich in beide gevallen toch mondeling identificeert, worden de meegedeelde identiteitsgegevens nagegaan via het SOC dat toegang heeft tot het Rijksregister. De veiligheidsagenten op het terrein hebben hiertoe zelf geen rechtstreekse toegang. De verificatie gebeurt op basis van het stellen van een aantal vragen zoals de naam van de vader, naam van de moeder, eventueel vorige adres, … De te stellen vragen worden daarbij bepaald door het SOC. Het is reizigers ook toegestaan om zich te identificeren aan de hand van een ander document zoals een bibliotheekkaart, een schoolagenda, … In die gevallen wordt eenzelfde procedure toegepast als wanneer iemand zich mondeling identificeert, namelijk verificatie van de gegevens via het SOC. De identiteit zal ook geverifieerd worden, steeds in het kader van een inbreuk, wanneer er twijfel bestaat over de geestes- of gezondheidstoestand van betrokkene, bij vermoedens van weglopers, bij twijfel over het identiteitsbewijs, enz. Als de identiteit van de betrokkene niet kan achterhaald worden door controle in het Rijksregister, wordt de politie gecontacteerd.
Bij iedere identiteitscontrole via het SOC dient steeds de reden van de controle opgegeven te worden, waarbij ook de plaats van controle en het nummer van de trein waarop de reiziger zich bevindt/bevond worden meegedeeld. Men tracht daarbij ook om zo veel mogelijk in het zicht van een bewakingscamera te staan zodat vanuit het SOC de situatie visueel kan opgevolgd worden.

31. Voor de **MIVB-agenten** is het zo dat, wanneer de betrokkene geen enkel identiteitsdocument kan of wil voorleggen, deze wordt verzocht om eigenhandig zijn of haar identiteitsgegevens op te schrijven. In beide gevallen – het voorleggen van een ander document dan de identiteitskaart of het eigenhandig noteren van de identiteit – worden de identiteitsgegevens gecontroleerd via de dienst 'Dispatch Field Support Security' (DFS-S) die daartoe toegang heeft tot het Rijksregister. De agenten op het terrein hebben daar zelf geen rechtstreekse toegang toe. Het contact met DFS-S is er uitsluitend op gericht om verkregen identiteitsgegevens te controleren en niet om ontbrekende gegevens te verkrijgen. Correcte gegevens worden bevestigd door DFS-S. Indien de gegevens echter fout blijken te zijn, wordt dit enkel als dusdanig meegedeeld aan de agent, zonder daarbij – voor zover dit al mogelijk zou zijn – de juiste gegevens mee te delen. Dit is eveneens het geval wanneer de betrokkene weigert zijn adres op te geven. Het grote probleem daarbij is, volgens de MIVB-agenten, dat het voorkomt dat de betrokkene de identiteit opgeeft van een ander persoon wiens gegevens hij kent. Deze gegevens zullen dan wel als correct naar voor komen uit het Rijksregister, echter is het daarbij dan niet geweten dat die gegevens hem niet toebehoren. Op die manier is het mogelijk dat een overtreding ten laste gelegd wordt van iemand anders dan de werkelijke overtreder. Volgens de respondenten is het hen echter, volgens hun directie, niet toegestaan om aan de betrokkene vragen te stellen die zouden toelaten om de juistheid van de opgegeven identiteit na te gaan. Dit zou betekenen dat ze 'onderzoek' voeren en het voeren van een dergelijk onderzoek zou voorbehouden zijn aan de reguliere politie. Het is op die manier dan ook niet mogelijk, volgens de MIVB-agenten, om vast te stellen dat een opgegeven identiteit 'vals' is.
Bij iedere identiteitscontrole via DFS-S dient steeds de reden van de controle opgegeven te worden en aan elke controle wordt automatisch een dossier-nummer toegekend. Naderhand dient de MIVB-agent in kwestie het dossier aan te vullen met de gegevens aangaande de uitgevoerde interventie.

32. Het probleem daarbij is – volgens respondenten – dat hun hoedanigheid van veiligheidsagent niet altijd gekend is, laat staan erkend wordt, door de personen lastens wie zij optreden, waardoor er al meermaals weerstand werd geboden tegen het zich identificeren ten aanzien van veiligheidsagenten. Zoals hiervoor reeds aangehaald onder randnummer 18, zou door **MIVB-agenten** in dergelijke gevallen al eens gebruik worden gemaakt van hun dienstkaart 'aanstelling bij de gerechtelijke politie'. Wanneer overtreders weigeren om hun identiteit op eender welke manier bekend te maken of indien de opgegeven identiteit niet correct blijkt te zijn, wordt een beroep gedaan op de politiediensten.

33. De leden van ITS van de **MIVB** houden regelmatig controleacties in samen-werking met de lokale politie. In die omstandigheden is het uiteraard geen probleem om politiebijstand te bekomen in geval van identificatie- of andere moeilijkheden. Het blijkt een ander verhaal te zijn wanneer de politie te dien einde ter plaatse dient te komen. Het zou daarbij niet zelden voorkomen dat de politie aangeeft niet ter plaatse te kunnen komen. De wijze van samenwerking

tussen de **MIVB** en de politiediensten – indien ze ter plaatse komen – en het al dan niet bekomen van de identiteit van de overtreder daarbij is volgens de MIVB-agenten niet enkel afhankelijk van welke politiedienst tussenkomt maar is tevens persoonsgebonden. Het resultaat kan verschillend zijn naargelang welke politie-ambtenaar ter plaatse komt. Dit laatste blijkt voornamelijk het geval te zijn bij SPC. Sommige SPC-leden bezorgen de identiteit van de overtreder, andere niet, dit zonder dat het de respondenten duidelijk is waarop zij zich steunen om de identiteit al dan niet te communiceren.

3.4 Vattingsrecht

- *Wettelijk kader*

34. Veiligheidsagenten kunnen personen vatten indien cumulatief aan een aantal voorwaarden is voldaan. Deze voorwaarden staan opgesomd in de artikelen 177 tot 179 WPBV[23].

.....

[23] WPBV, Art. 177: De veiligheidsagenten kunnen personen vatten indien volgende voorwaarden cumulatief vervuld zijn:
1° de betrokkene heeft:
a) ofwel een wanbedrijf of een misdaad, of als hij minderjarig is, een als wanbedrijf of misdaad omschreven feit gepleegd;
b) ofwel een inbreuk gepleegd op de vigerende regelgeving inzake openbaar vervoer waarbij hij de veiligheid van derden of zijn eigen veiligheid ernstig in het gedrang bracht;
c) ofwel, na de in artikel 175 bedoelde verwittiging, klaarblijkelijk geweigerd zich met alle middelen te identificeren of een identiteit opgegeven die, na contact met de bevoegde diensten, vals is gebleken;
2° de vattende veiligheidsagent of een personeelslid van de openbare vervoersmaatschappij of vijf personen van wie de identiteit onmiddellijk door de veiligheidsagent of een personeelslid van de vervoersmaatschappij wordt opgenomen zijn ooggetuigen geweest van deze inbreuk of dit feit;
3° de vatting doet zich voor onmiddellijk nadat de in 1° bedoelde feiten werden gepleegd en vastgesteld;
4° onmiddellijk na de vatting wordt een politiedienst ingelicht. Indien de vatting gebeurt op een rijdend voertuig, dient de verwittiging te gebeuren uiterlijk op het ogenblik dat de betrokkene uit het voertuig wordt verwijderd;
5° de betrokkene wordt zo vlug mogelijk aan het zicht van het publiek onttrokken.
WPBV, Art. 178: Tot de aankomst van de politieambtenaren blijft de gevatte persoon permanent onder het rechtstreekse toezicht van de veiligheidsagenten. Het is verboden om de betrokkene op te sluiten of hem door enig middel ergens aan vast te maken.
WPBV, Art. 179: De vatting dient onmiddellijk te worden beëindigd:
1° indien de verwittigde politiedienst laat weten dat hij niet ter plaatse zal komen;
2° indien de verwittigde politiedienst achteraf te kennen geeft dat hij niet ter plaatse zal komen:
a) binnen twee uur te rekenen vanaf de verwittiging in geval van wanbedrijf of misdaad of gedrag dat de veiligheid van derden of van de betrokkene ernstig in het gedrang brengt;
b) binnen dertig minuten vanaf de verwittiging ingeval van klaarblijkelijke weigering zich te identificeren of het aangeven van een identiteit die, na contact met de bevoegde dienst, vals bleek;
3° indien de politiedienst aangeeft dat hij ter plaatse zal komen maar dat de opgeroepen politieambtenaren

- *Strategisch*

35. Beide veiligheidsdiensten werkten richtlijnen uit met betrekking tot het vattingsrecht van hun veiligheidsagenten. Hierin werden hoofdzakelijk de wettelijke bepalingen opgenomen waaronder dit recht kan uitgevoerd worden.

36. Daarnaast werd er in de richtlijnen van **Securail** specifiek op gewezen dat een vatting enkel door leden van Securail en niet door andere bedienden van de NMBS zoals Infrabelagenten, treinbegeleiders, … kan uitgevoerd worden. Verder stellen de richtlijnen tevens dat iedere vatting door een veiligheidsagent, uitgevoerd buiten het kader van de WPBV, zal beschouwd worden als een wederrechtelijke vrijheidsberoving.

37. De **MIVB** geeft in het document *'Vademecum Controle vervoerbewijzen'* verdere duiding bij een aantal wettelijke bepalingen. Zo wordt gesteld dat, daar waar de vatting zich onmiddellijk moet voordoen nadat de feiten die er aanleiding toe gaven werden gepleegd en vastgesteld zijn, dit duidelijk verschillend is met de bevoegdheden van de politie. Deze laatste mag namelijk altijd, volgens de nota, tussenbeide komen op basis van een publieke oproep of als de verdachte in het bezit wordt bevonden van voorwerpen die gediend hebben om een misdaad of misdrijf te begaan of daarvan het resultaat zijn.
Verder wordt aangehaald dat het tijdstip van de – volgens de WPBV in geval van vatting verplichte – oproep aan de politie belangrijk is aangezien dat het moment is waarop de 48 uur durende termijn van de voorlopige hechtenis aanvangt.
Ten slotte wordt ook gewezen op het feit dat, daar waar de WPBV stelt dat de betrokkene zo vlug mogelijk aan het zicht van het publiek moet worden onttrokken, dit kan door de betrokkene naar een apart lokaal te brengen. Aangezien dit echter niet altijd mogelijk is, moet in dat geval geprobeerd worden om de 'dader' van de andere reizigers af te zonderen door hem aan het zicht van het publiek te onttrekken.

38. Voor wat betreft de controle op de naleving door de veiligheidsagenten van de vigerende richtlijnen en wetgeving met betrekking tot de vatting kan worden verwezen naar hetgeen daarover is opgenomen in huidig verslag met betrekking tot identiteitscontroles (zie randnummer 27). Dezelfde interne controle-mechanismen zijn tevens van toepassing op de uitoefening van hun bevoegd-heden door de veiligheidsagenten die verder in dit verslag zullen besproken worden.

.....

achteraf niet ter plaatse zijn binnen de termijnen die bepaald zijn bij 2°.
De vatting mag niet langer duren dan verantwoord door de omstandigheden. In ieder geval mag de vatting niet langer duren dan twee uren, in het in 2°, a) bedoelde geval en dertig minuten in het in 2°, b) bedoelde geval, onverminderd artikel 34, § 4, van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt.

- *Operationeel*

39. De bepalingen aangaande het vattingsrecht lijken, met uitzondering van de wijziging van de bepaling 'gemeenrechtelijk wanbedrijf' in 'wanbedrijf' (zie hiertoe verder onder randnummer 40), door de respondenten afdoende gekend te zijn. Zowel de feiten die aanleiding kunnen geven tot het vatten van een persoon als de maximumtermijnen die daaraan gekoppeld zijn, kunnen over het algemeen vlot benoemd worden. Niettemin blijkt het uitoefenen van het vattingsrecht in de praktijk meermaals voor problemen te zorgen (zie hiertoe verder onder de randnummers 41 en 43). Verder is er daarbij discussie over het tijdstip van aanvang van de vatting. Daar waar sommige veiligheidsagenten stellen dat de vatting al begint op het moment dat een persoon ter plaatse moet blijven ter verificatie van een opgegeven identiteit, gaan andere ervan uit dat de vattingstermijn begint te lopen op het moment dat de politiediensten in bijstand worden gevraagd.
Voor de **MIVB** wordt daartoe in een interne richtlijn gesteld dat: *"het tijdstip van de oproep aan de politie, belangrijk is aangezien dat het moment is waarop de 24 uur durende termijn van de voorlopige hechtenis aanvangt"*.

40. Daar waar in de opgeheven wet van 10 april 1990 sprake was van een 'gemeenrechtelijk wanbedrijf' als een grond tot het vatten van een persoon door een veiligheidsagent, werd deze bepaling in de wet van 2 oktober 2017 gewijzigd in 'wanbedrijf'. Het blijkt voor de respondenten niet mogelijk om het verschil tussen een wanbedrijf[24] en een gemeenrechtelijk wanbedrijf te duiden en dus is het hun evenmin geweten wat deze wijziging teweegbrengt/kan teweegbrengen op het terrein. Het feit dat het aspect 'gemeenrechtelijk' niet langer werd opgenomen in de WPBV als criterium om over te gaan tot vatting van personen door een veiligheidsagent brengt met zich mee dat *de facto* de bevoegdheden van de veiligheidsdiensten op dat vlak werden uitgebreid naar alle mogelijke wanbedrijven. We dienen hierbij volledigheidshalve te melden dat vrijwel geen enkele respondent op het moment van zijn deelname aan het onderzoek al een opleiding volgde met betrekking tot de huidige WPBV.

41. Evenals bij identiteitscontroles worden de bevoegdheden van veiligheids-agenten in de gevallen waarin zij overgaan tot het vatten van een persoon, volgens de respondenten, veelal in vraag gesteld door de betrokkenen. In het verleden blijkt de houding van tussenkomende politiediensten deze twijfel nog te hebben versterkt. Volgens **Securailagenten** werden in het verleden in een aantal gevallen de bevoegdheden van Securail door de politie zelf in twijfel getrokken, in zoverre zelfs dat de politie de gevatte persoon vroeg of hij geen

.....

[24] Daar waar een wanbedrijf een misdrijf betreft dat kan bestraft worden met een gevangenisstraf van minimum acht dagen en maximum vijf jaar of een geldboete van ten minste 26 euro, betreft een 'gemeenrechtelijk wanbedrijf' een misdrijf dat op dezelfde manier bestraft wordt, met dien verstande dat het feiten betreft waarvan de bepalingen zijn opgenomen in Boek II Strafwetboek, dit in tegenstelling tot misdrijven die het gevolg zijn van bepalingen opgenomen in bijzondere wetten.

klacht wenste neer te leggen lastens de veiligheidsagenten. De wijze van samenwerking tussen Securail en de politiediensten blijkt zowel dienst- als persoonsgebonden te zijn. Daar waar sommige respondenten aanhalen dat het verloop van de tussenkomst grotendeels afhankelijk is van de individuele ingesteldheid van iedere politieambtenaar ten opzichte van Securail, kan uit de verschillende groepsgesprekken worden opgemaakt dat volgens hen de samenwerking met de lokale politie in de meeste gevallen vlotter verloopt dan met de leden van SPC.
Los daarvan zou de politie veelal ook niet op de hoogte zijn van de bevoegdheden van de veiligheidsagenten, hetgeen bijdraagt tot een soort van wantrouwen van de politie ten aanzien van deze diensten en de samenwerking niet ten goede zou komen.
Een betere kennis van hun bevoegdheden door de politie zou volgens de veiligheidsagenten de samenwerking kunnen bevorderen. In haar opmerkingen van 3 juni 2021 bevestigt de leiding van **Securail** dat dit probleem nog steeds zeer actueel is, vooral inzake de controle van de Covid-maatregelen.

42. In het begeleidend schrijven bij haar opmerkingen van 3 juni 2021 geeft de leiding van **Securail** dienaangaande het volgende mee: *"Le gouvernement fédéral a demandé à la SNCB de contrôler le respect du port du masque dans les installations ferroviaires. L'arrêté ministériel Covid du 28 octobre 2020 va jusqu'à imposer à la SNCB une obligation de résultat par rapport au respect des mesures de prévention (art. 19bis). Nous recevons par ailleurs de nombreuses plaintes quant au non port du masque, aussi bien du personnel que de voyageurs qui se sentent en insécurité et exigent de la SNCB de prendre des mesures.*
Vu les conflits que ce contrôle peut susciter, la SNCB a tout de suite décidé que les accompagnateurs de train et les sous-chefs de gare se limiteraient à un rappel à la norme et que seuls les agents de Securail dresseraient des procès-verbaux en cas d'infraction. A ce jour, plus de 5.000 procès-verbaux ont été rédigés.
Dans un premier temps, nous avons tout comme les services de police opté pour une approche préventive, le personnel se limitant à rappeler les règles aux personnes ne portant pas (adéquatement) de masque. Ensuite, dans une phase intermédiaire, les agents de Securail n'ont dressé de procès-verbaux que vis-à-vis des gens qui refusaient de suivre leurs injonctions. A la demande expresse des autorités et en concertation avec les services de police, nous leur avons ensuite demandé de dresser un procès-verbal dès qu'ils constataient que des voyageurs ne portaient pas (adéquatement) le masque. Constatant que cette approche plus répressive provoquait un accroissement des incidents et accidents de travail mais également des risques pour la sécurité juridique et professionnelle de nos agents, nous avons estimé qu'il était de notre devoir, en tant que bon père de famille, de conseiller à nos agents de revenir à la phase intermédiaire.
Les agents de Securail effectuent leur travail dans un climat très difficile. Aux risques quotidiens d'agressions (allant du crachat à la menace par arme blanche ou à feu), de plaintes intempestives, de diffusions d'interventions sur les

réseaux sociaux, de contaminations à des maladies telles que le VIH et l'hépatite, s'ajoutent désormais les risques de contamination au Covid. De nombreux agents ont d'ailleurs contracté le virus, certains d'entre eux de manière très sévère. Cette situation touche également les services de police, à tel point que le crachat lié à une contamination (au Covid) est devenu une infraction en soi.
A ces conditions de travail plus que difficiles s'ajoute un manque de plus en plus prononcé de la présence de la police dans certaines gares, ce qui augmente l'insécurité objective et subjective de nos agents.
Si la plupart des interventions se déroulent bien, de plus en plus de personnes n'acceptent plus les rappels à la norme et les faits de rébellion se multiplient, surtout lorsqu'il s'agit de faire respecter une règle qui suscite encore des controverses parmi la population. Ces personnes ont vite tendance à se plaindre au service de police intervenant sur place et/ou porter plainte, soit parce qu'ils ne connaissent pas les compétences de Securail, soit parce qu'ils considèrent qu'une rétention pour le non port du masque est disproportionnée.
Les conséquences sont multiples : accidents de travail suite à une agression pendant une intervention, auditions automatiquement en Salduz 3 mais également parfois ouverture immédiate d'une procédure de retrait de cartes d'identification par le SPF Intérieur, basée sur un seul fait, en l'occurrence lié à une infraction Covid. A cet égard, nous avons en outre constaté que certaines procédures administratives étaient basées uniquement sur la version des auteurs des infractions et/ou que le rapport MFO4 des services de police n'était pas complet, les images transmises aux services de police n'ayant pas été exploitées ni les agents auditionnés. Jusqu'à présent, ces procédures n'ont pas eu d'issues négatives pour les agents. Il n'en ressort pas moins que cela entraîne une insécurité supplémentaire parmi les agents".

43. Een bijkomend probleem wanneer een persoon wordt gevat, is het gegeven dat die persoon aan het zicht van derden dient te worden onttrokken, hetgeen in de praktijk voor geen enkele van de veiligheidsdiensten simpel blijkt te zijn. Daartoe wordt zo veel mogelijk gebruikgemaakt van de infrastructuur van de vervoersmaatschappij zoals een apart lokaal (waarvan de deur – naar ons wordt meegedeeld – wordt opengelaten), een bushokje, … Indien er geen enkele mogelijkheid bestaat om de persoon aan het zicht van derden te onttrekken, wordt hij gewoon ter plaatse gehouden onder het toezicht van meerdere veiligheidsagenten en zo mogelijk onder camerabewaking.
Verschillende **Securailagenten** halen aan dat het hen niet goed geweten is in hoeverre zij een gevat persoon mogen verplaatsen om hem aan het publiek te onttrekken en al zeker niet in hoeverre zij hierbij dwang mogen gebruiken. Wanneer mensen zich verzetten tegen een verplaatsing, zal daar in principe dan ook niet tegen ingegaan worden en wordt die persoon gewoon ter plaatse gehouden, dit ook om potentieel gevaarlijke situaties zoals verplaatsingen naast de sporen met een geagiteerd persoon te vermijden. De situatie wordt helemaal complex wanneer een gevat persoon aangeeft dat hij naar het toilet moet. Noch

in de wetgeving noch in de praktische uitvoering ervan werd hier blijkbaar aan gedacht.

44. De interne richtlijnen beperken zich, volgens de **Securail**respondenten, tot het toepassen van de wettelijke bepalingen en er wordt niet voorzien in een praktische vertaling die oplossingen biedt voor de moeilijkheden op het terrein. In haar repliek spreekt de leiding van Securail dit tegen. Daarin wordt gesteld dat er wel duidelijke richtlijnen bestaan aangaande het tijdstip van aanvang van de vatting, dewelke zullen herhaald worden aan de mensen op het terrein.

45. Volgens de deelnemende **MIVB-agenten** zijn er niet onmiddellijk interne richtlijnen beschikbaar. In tegenstelling tot hun hiërarchie, verwijst niemand daarbij naar het document *'Vademecum Controle vervoerbewijzen'*, hetgeen trouwens bij geen enkel hieronder in dit verslag behandeld punt het geval is. Dit document, evenmin als enig ander ons door de MIVB bezorgd document, wordt in geen enkele focusgroep door de deelnemers ter sprake gebracht. Ze baseren zich in de praktijk, naar hun zeggen, op hetgeen de WPBV hierover voorschrijft.

3.5 Veiligheidscontrole

- *Wettelijk kader*

46. Veiligheidsagenten kunnen onder de voorwaarden zoals bepaald door artikel 180[25] WPBV overgaan tot een veiligheidscontrole.

- *Strategisch*

47. In hun richtlijnen ter zake halen **Securail en de MIVB** hoofdzakelijk de wettelijke bepalingen aan.

48. Niettegenstaande niet op zijn personeelsleden van toepassing, maakt **Securail** melding van het artikel 28 van de wet op het politieambt[26] (WPA), waarbij de verschillende types van fouillering kort worden toegelicht. Daarbij wordt wel duidelijk aangegeven dat veiligheidsagenten enkel bij een vatting kunnen overgaan tot een veiligheidscontrole en dat ze geenszins bevoegd zijn om 'persoonscontroles' (in de zin van de verschillende types van fouilleringen die politieambtenaren tijdens hun opdrachten van bestuurlijke of gerechtelijke

.....

[25] WPBV, Art. 180: Veiligheidsagenten kunnen bij een vatting overgaan tot een veiligheidscontrole, indien de volgende voorwaarden worden nageleefd:
1° de controle is uitsluitend gericht op het opsporen van wapens of gevaarlijke voorwerpen die de veiligheid van de personen in het gedrang kunnen brengen of het materiaal van de openbare vervoersmaatschappij kunnen beschadigen;

2° zij bestaat uitsluitend uit een oppervlakkige betasting van de kleding van de persoon en de controle van de handbagage.

[26] Wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, *BS* 22 december 1992.

politie kunnen doen) uit te voeren.
Naar aanleiding van de opheffing van de 'oude' WPBV (wet van 10 april 1990) en de vervanging ervan door de 'huidige' WPBV (wet van 2 oktober 2017) deelde **Securail** in een e-mailbericht mee aan zijn personeel: *"De voorwaarde om tijdens de vatting van hetzelfde geslacht te zijn als de persoon die aan een veiligheidscontrole is onderworpen, werd eveneens afgeschaft"*. Nochtans werd in de memorie van toelichting bij de wet van 2 oktober 2017 opgenomen: *"In het kader van een veiligheidscontrole bij een vatting is de bepaling weggevallen dat deze controle uitsluitend kan uitgevoerd worden door veiligheidsagenten van hetzelfde geslacht als de betrokken persoon. Desalniettemin blijft de stelling gelden dat, als de mogelijkheid zich voordoet, een dergelijke controle dient uitgevoerd te worden door een veiligheidsagent van hetzelfde geslacht"*[27]. Deze nuance, geformuleerd in de voorbereidende werken op de WPBV, zien we niet terugkeren in de hiervoor aangehaalde mail.
Naar de leiding van **Securail** meedeelt in haar reactie, zouden er nog infosessies georganiseerd zijn binnen Securail om de nieuwe WPBV nader toe te lichten.

49. In het *'Vademecum Controle vervoerbewijzen'* van de **MIVB** wordt gesteld: "*Er is in dit specifieke geval geen toestemming nodig om de betasting uit te voeren*". De tekst in het vademecum is duidelijk geschoeid op de oude WPBV aangezien erin is opgenomen dat de controle alleen mag uitgevoerd worden door veiligheidsagenten van hetzelfde geslacht. Volgens de 'Operations manager' worden veiligheidscontroles binnen de veiligheidsdienst van de MIVB nog steeds uitgevoerd door veiligheidsagenten van hetzelfde geslacht als de betrokken persoon. Daartoe wordt aandacht geschonken aan de aanwezigheid van beide geslachten binnen de equipes van veiligheidsagenten op het netwerk van de MIVB. Nog volgens de 'Operations manager' vinden er zeer weinig veiligheids-controles plaats bij de MIVB.

- *Operationeel*

50. Het uitvoeren van veiligheidscontroles blijkt zeker geen standaardprocedure te zijn. Integendeel, dergelijke controles worden, volgens de respondenten van de focusgroepen, tot het strikte minimum beperkt. De meesten onder hen blijken niet onmiddellijk te kunnen verwoorden in welke gevallen er wordt beslist om over te gaan tot een veiligheidscontrole. Daarbij wordt veelal gewag gemaakt van een 'gevoel' eerder dan van concrete omstandigheden of elementen die aan de basis kunnen liggen van een veiligheidscontrole.
Een aantal respondenten van de **MIVB** geeft ook aan dat het hen niet duidelijk is in welke gevallen zij mogen overgaan tot een veiligheidscontrole, noch welke handelingen zij daarbij mogen stellen. Het uitvoeren van veiligheidscontroles zou trouwens ten zeerste afgeraden worden door hun hiërarchie, zeker in de gevallen waar zwartrijden aan de basis ligt van een procedure die daartoe zou leiden.

.....

[27] Parl. St. Kamer 2016-17, nr. 2388/1, 72.

51. Voor de terughoudendheid om over te gaan tot een veiligheidscontrole worden meerdere mogelijke oorzaken naar voor geschoven. Vooreerst is er hetzelfde probleem zoals reeds aangehaald in verband met de identiteitscontrole en de vatting, nl. de onwetendheid van derden aangaande de bevoegdheden van veiligheidsagenten en het daaraan gekoppelde verzet tegen door hen gestelde handelingen. Het is voor de personen in kwestie niet aangenaam om een veiligheidscontrole te moeten ondergaan, laat staan dat die controle wordt uitgevoerd door iemand van wie men denkt dat deze niet bevoegd is voor het stellen van een dergelijke handeling.
Verder is het hen heel onduidelijk hoe ze deze bevoegdheid optimaal in de praktijk dienen om te zetten. De veiligheidsagenten zijn – vrij unaniem – van mening dat het niet is toegestaan om zelf voorwerpen uit kledingstukken te gaan halen waarvan men kan vermoeden dat ze gevaarlijk zijn voor hun veiligheid of voor de veiligheid van omstaanders.

52. Verschillende respondenten delen ons mee dat bij een vatting of bij het aantreffen van vermoedelijk gevaarlijke voorwerpen veelal aan de betrokkene wordt gevraagd om zijn zakken leeg te maken, doch hierover bestaat onenigheid tussen de verschillende respondenten. Sommigen zijn de mening toegedaan dat een potentieel gevaarlijk voorwerp beter in de kledij van de betrokkene blijft dan dat wordt gevraagd het eruit te halen, omdat ze anders mogelijk het risico lopen dat het voorwerp daadwerkelijk tegen de veiligheidsagent wordt gebruikt. Het is hen ook helemaal niet duidelijk wat er met de aangetroffen/getoonde gevaarlijke voorwerpen dient te gebeuren of hoe met sommige voorwerpen – bijvoorbeeld een vuurwapen – dient omgegaan te worden. Zij zijn hier, naar eigen zeggen, niet toe opgeleid. Er bestaan ook geen voorzieningen om deze voorwerpen in onder te brengen. De situatie wordt helemaal ambigu wanneer de politie niet of niet tijdig ter plaatse komt/kan komen, waardoor de vatting van betrokkene dient beëindigd te worden en de voorwerpen moeten worden teruggegeven. De respondenten stellen zich daarbij de vraag of het dan de bedoeling is dat men gevaarlijke voorwerpen (waaronder mogelijk vuurwapens of blanke wapens[28]) teruggeeft.

53. Sommige respondenten stellen tijdens een vatting te zullen overgaan tot het boeien van de persoon in kwestie indien deze zich verzet tegen een veiligheids-controle of indien er tijdens de controle voorwerpen worden gezien of gevoeld die gevaarlijk kunnen zijn. Ook een weigering door betrokkene om het gevonden voorwerp uit zijn/haar kledij te halen wordt aangehaald als reden om over te gaan tot het boeien van die persoon. Niet alle respondenten zijn het eens met deze werkwijze, zonder dat ze daarbij onmiddellijk een alternatief kunnen voorstellen. Voor wat betreft het boeien van personen, zie verder onder randnummer 60 van huidig verslag.

.....

[28] Wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, artikel 2, 13° "Blank wapen": Elk wapen dat voorzien is van één of meerdere klingen die één of meerdere snedes hebben.

54. Een ander probleem doet zich, volgens de respondenten, voor wanneer een veiligheidscontrole van een persoon van het vrouwelijk geslacht dient te gebeuren, en dit gelet op het geringe aantal vrouwelijke veiligheidsagenten.
Een paar Securailagenten niet te na gesproken, blijken de respondenten niet op de hoogte te zijn van het feit dat sedert de invoegetreding van de wet van 2 oktober 2017 de beperking dat een veiligheidscontrole uitsluitend kan worden uitgevoerd door veiligheidsagenten van hetzelfde geslacht als de betrokken persoon niet langer van toepassing is.

55. Op het vlak van interne richtlijnen aangaande de veiligheidscontrole dient te worden vastgesteld dat deze, net zoals op het vlak van het aspect 'vatting', zich beperken tot het weergeven van de wettelijke bepaling zonder daarbij te voorzien in concrete toepassingsmodaliteiten. Het merendeel van de respondenten voelt zich onvoldoende opgeleid om op gedegen wijze om te gaan met de problemen die kunnen rijzen door het uitvoeren van een veiligheids-controle.
Om een veiligheidscontrole te vermijden, wordt in de praktijk, alleszins naar sommige **Securailagenten** ons meedelen, veelal aan gevatte personen gevraagd om hun handen uit hun zakken te halen, dit met de bedoeling om de kans op het grijpen naar een gevaarlijk voorwerp te verkleinen.
In haar repliek hierop deelt de leiding van **Securail** mee dat de uitvoerings-modaliteiten van de veiligheidscontroles aan bod kwamen tijdens externe opleidingen. Er zal aan het opleidingscentrum gevraagd worden om deze technieken te herhalen tijdens volgende opleidingsmomenten.

3.6 Gebruik van handboeien

- *Wettelijk kader*

56. Veiligheidsagenten kunnen gebruikmaken van handboeien bij de vatting van een persoon onder cumulatief te vervullen voorwaarden zoals opgesomd in

artikel 181 WPBV[29]. Het model en de wijze van dragen van de handboeien is vastgelegd in het koninklijk besluit van 10 juni 2006[30].

- *Strategisch*

57. Net zoals bij de hiervoor aangehaalde thema's, werden in de richtlijnen hoofdzakelijk de wettelijke bepalingen meegegeven. Als aanvulling bij de geldende regels, stelt Securail in één van zijn documenten: *"Als algemeen principe geldt dat wanneer de handboeien gelegd zijn door de Securailagenten, deze slechts door de ter plaatse gekomen politieambtenaren kunnen losgemaakt worden. In de praktijk komt de politiedienst ter plaatse en maken zij de handboeien los nadat de Securailagent de sleutel heeft overhandigd. In uitzonderlijke gevallen, door de wet bepaald, dienen deze door de Securailagenten losgemaakt te worden bijvoorbeeld indien de gezondheids-toestand van de betrokkene dit vereist"*.
Het is merkwaardig dat er door **Securail** relatief weinig aandacht wordt besteed aan dit onderwerp, temeer daar uit de voornoemde benchmarking is gebleken dat deze dienst in 2012 een interne nota diende op te stellen aangaande het gebruik van handboeien en dit omdat in het verleden was gebleken dat sommige Securailagenten te snel gebruikmaakten van hun handboeien. Het was misschien nuttig geweest om de inhoud van deze nota op te nemen in deze meer recente cursussen.

58. **Securail** spreekt tegen dat er relatief weinig aandacht wordt besteed aan het gebruik van handboeien. Dit aspect wordt, nog volgens **Securail**, steeds aangehaald tijdens de jaarlijkse tweedaagse permanente vorming

.....

[29] WPBV, Art. 181: Het gebruik van handboeien is slechts toegelaten bij de vatting en indien de volgende voorwaarden cumulatief zijn vervuld:

1° betrokkene werd gevat;

2° betrokkene is kennelijk meerderjarig;

3° betrokkene heeft fysiek geweld gebruikt voor of tijdens de vatting;

4° betrokkene werd voorafgaandelijk door de veiligheidsagent gewaarschuwd dat hij zal geboeid worden indien hij het fysiek geweld of de weerspannigheid verder uitoefent;

5° niettegenstaande deze waarschuwing kan betrokkene slechts door het gebruik van handboeien in bedwang gehouden worden.

Het gebruik van handboeien dient beperkt te blijven tot de gevallen van volstrekte noodzakelijkheid en in de gevallen waarbij geen andere, minder ingrijpende methodes, de vatting mogelijk maken.

De handboeien kunnen slechts door de ter plaatse gekomen politieambtenaren worden losgemaakt.

In afwijking van het voorgaande lid moeten zij in volgende omstandigheden onmiddellijk door de veiligheidsagenten worden losgemaakt:

1° in de omstandigheden bepaald in artikel 179 (zie voetnoot 23);

2° indien de gezondheidstoestand van de betrokkene dit vereist.

[30] Koninklijk besluit van 10 juni 2006 tot regeling van het model, de inhoud, de wijze van dragen en het gebruik van spuitbussen en handboeien door de leden van de veiligheidsdiensten van de openbare vervoers-maatschappijen, *BS* 20 juni 2006.

'Interventietechnieken' via rollenspelen waarvan de scenario's gebaseerd zijn op reële ervaringen. Daarbij wordt erover gewaakt dat de inhoud van de cursus en de houding van de opleiders voldoen aan de wettelijke vereisten alsook aan de realiteit van de agenten op het terrein.
Iedere interventie waarbij gebruik wordt gemaakt van handboeien wordt geanalyseerd door het SOC, door de hiërarchische lijn en door de juridische cel. Er wordt systematisch een administratief verslag opgemaakt en begeleidende maatregelen of sancties getroffen.
Er zou tevens recent een nota gepubliceerd zijn die de principes van proportionaliteit en subsidiariteit met betrekking tot het gebruik van handboeien in herinnering brengt.

59. Voor wat betreft de **MIVB** is het opvallend dat zij de bepaling die stelt dat *"Het gebruik van handboeien dient beperkt te blijven tot de gevallen van volstrekte noodzakelijkheid en in de gevallen waarbij geen andere, minder ingrijpende methodes, de vatting mogelijk maken"*, niet opneemt in haar vademecum. Dit is, met het oog op het respecteren van de individuele rechten en vrijheden, een toch niet onbelangrijke passage.
Verder vermeldt de **MIVB**: "*De veiligheidsagent moet de betrokken persoon altijd een inlichtingenformulier overhandigen, een interventieverslag opmaken en het activiteitenblad invullen. Indien nodig stelt hij een proces-verbaal op*". Het is niet duidelijk wat hier bedoeld wordt met het opstellen van een proces-verbaal. Noch in de WPBV, noch in het hiervoor vermelde koninklijk besluit van 10 juni 2006 is sprake van het opstellen van een proces-verbaal in geval van gebruik van handboeien. Hierover wordt in haar repliek evenmin enige verdere duiding verschaft door de **MIVB**.

- *Operationeel*

60. Er worden verschillende redenen aangehaald voor het gebruik van handboeien zoals het gevaar dat de betrokkene voor zichzelf en voor derden betekent door het stellen van agressief gedrag. Personen die aanstalten maken om zich van het leven te beroven worden eveneens geboeid. Het is daarbij opvallend dat door de respondenten weinig of niet wordt aangehaald dat boeien enkel toegestaan is in het kader van een vatting. Wanneer bevraagd over de wettelijke voorschriften ter zake, kunnen de respondenten over het algemeen weinig accuraat antwoorden. Naast het gebruik van fysiek geweld door de betrokkene – dat slechts één van de elementen betreft waaraan cumulatief moet worden voldaan tijdens een vatting om te kunnen overgaan tot het gebruik van handboeien – worden regelmatig andere aspecten aangehaald om personen te gaan boeien: zo bijvoorbeeld het uiten van verbale agressie.
Uit het punt 'veiligheidscontrole' waarvan sprake onder randnummer 53 van huidig verslag blijkt dat, volgens sommige respondenten, personen die zich verzetten tegen een veiligheidscontrole, personen bij wie tijdens de veiligheids-controle voorwerpen worden gezien of gevoeld die gevaarlijk kunnen zijn en personen die weigeren om het gevonden voorwerp uit hun kledij te halen,

eveneens geboeid kunnen worden.
In tegenstelling tot deze algemene tendens waarbij sprake is van oneigenlijk gebruik van handboeien, blijken binnen de **MIVB** heel wat respondenten zeer behoedzaam te zijn voor het gebruik ervan. Zij stellen dat het boeien van personen in vele gevallen leidt tot discussies en moeilijkheden, met mogelijke klachten tot gevolg. Uit vrees voor het verlies van hun erkenning als veiligheids-agent door de FOD Binnenlandse Zaken en het daaraan gekoppeld mogelijk verlies van hun job, zullen zij het gebruik van handboeien tot een strikt minimum beperken. Het lijkt erop dat zij deze, met de vrees voor jobverlies in het achterhoofd, zelfs niet zullen gebruiken in de gevallen waarin dit wettelijk gezien is toegestaan.

61. Er blijkt vanuit **zowel de Securail- als de MIVB-agenten** aandacht te zijn voor het feit dat men enkel personen mag boeien die kennelijk meerderjarig zijn. Daar wordt wel meteen aan toegevoegd dat het niet altijd evident is om uit te maken of iemand al dan niet meerderjarig is: 16-17-jarigen kunnen er namelijk heel volwassen uitzien en de indruk geven meerderjarig te zijn. Het aspect 'kennelijk meerderjarig' is volgens hen een subjectief gegeven dat voor interpretatie vatbaar is en aanleiding zou kunnen geven tot het nemen van foute beslissingen met het boeien van minderjarigen tot gevolg.

62. **Securailagenten** halen aan dat aangebrachte handboeien – behoudens uitzondering – enkel door een politiedienst mogen verwijderd worden, waardoor een politietussenkomst bij het gebruik van handboeien dus noodzakelijk is. Volgens respondenten werden, nog meer dan bij tussenkomsten ingevolge een vatting, de bevoegdheden van Securail om personen te boeien al meermaals in twijfel getrokken door de politiediensten. Anderzijds, en volledig in tegenstelling tot het in twijfel trekken van hun bevoegdheden, blijkt dat het al voorkwam dat de politieambtenaren nog voor hun aankomst ter plaatse de veiligheidsagenten opdroegen om de gevatte persoon te boeien, dit zonder dat daar – alleszins vanuit het standpunt van de veiligheidsagenten – onmiddellijk een reden toe was.

63. Een vaak terugkerende opmerking vanuit beide diensten is het gegeven dat het model van handboeien niet ideaal is. Het betreft vrij kleine handboeien die, al naargelang het model, deels uit kunststof bestaan. Het gebruik van te kleine boeien zou het aanbrengen ervan bemoeilijken en makkelijker aanleiding geven tot kwetsuren. Sommige modellen zijn ook maar langs één zijde te openen, hetgeen het gebruiksgemak niet ten goede komt.
Volgens de leiding van **Securail** werd het model van handboeien gekozen in overleg met en na het testen ervan door de agenten op het terrein.

64. Respondenten van **zowel Securail als de MIVB** zijn van mening dat er geen echte richtlijnen bestaan omtrent het gebruik van handboeien. De opleiding tot het gebruik ervan wordt, naar men ons meedeelt, gegeven door politiemensen. Volgens de meeste respondenten is deze opleiding ontoereikend (voornamelijk op het vlak van de tijdsduur die aan die opleiding wordt besteed) om voldoende

vertrouwd te raken/te blijven met het gebruik ervan. De opleiding blijkt ook zeer politiegericht, waarbij de opleiders niet altijd op de hoogte zijn of alleszins niet altijd rekening houden met de beperkingen en voorschriften inzake het gebruik van handboeien zoals van toepassing op veiligheidsagenten.
Als reactie hierop duidt de leiding van **Securail** erop dat het profiel van de lesgevers vastgelegd is door de FOD Binnenlandse Zaken. Zij zien er ook samen met de lesgevers van het opleidingscentrum op toe dat de scenario's rond dewelke zal worden gewerkt overeenkomen met werkelijke situaties. Daarbij moet de leiding op regelmatige basis het opleidingscentrum in herinnering brengen dat zijn opleiders (meestal politiemensen) zich bewust moeten zijn van de beperkte bevoegdheden van Securail. Blijkbaar is dat bewustzijn niet altijd aanwezig.

3.7 Gebruik van pepperspray

- *Wettelijk kader*

65. Veiligheidsagenten kunnen uitgerust worden met een pepperspray. De wettelijke basis daartoe is terug te vinden in de artikelen 163 en 164 WPBV[31]. Het model, de inhoud, de wijze van dragen en het gebruik van de spuitbussen wordt geregeld in het hiervoor reeds aangehaalde koninklijk besluit van 10 juni 2006.

- *Strategisch*

66. Van de onderzochte veiligheidsdiensten zijn enkel de veiligheidsagenten van **Securail** uitgerust met een pepperspray. De reden dat de **MIVB** ervoor koos om geen gebruik te maken van dit middel bestaat erin dat, volgens de leiding van haar veiligheidsdienst, het wettelijk kader niet is aangepast aan het nuttig gebruik dat hiervan zou kunnen gemaakt worden (verbod tot gebruik in voertuigen en op de perrons wanneer het risico bestaat dat de persoon tegen wie de spray wordt gebruikt op de sporen zou terechtkomen). Het gebruik ervan zou tevens een negatief imago kunnen bezorgen aan de onderneming.

67. **Securail** stelt duidelijk in zijn richtlijnen dat het gebruik van pepperspray enkel toegestaan is in geval van 'wettelijke zelfverdediging' en wanneer er geen andere mogelijkheid meer is om de aanval te stoppen. Bovendien moeten de veiligheidsagenten de betrokkene eerst waarschuwen en de spray laten zien. Verder wordt gewezen op het feit dat de veiligheidsagenten er zich van bewust

.....

[31] WPBV, Art. 163: In afwijking van artikel 3, § 1, 10°, van de wapenwet, kunnen de veiligheidsagenten worden uitgerust met een spuitbus van klein vermogen met een niet-gasvormig neutraliserend product dat geen blijvende lichamelijke of materiële schade veroorzaakt.
WPBV, Art. 164: Het model en de inhoud van de spuitbus die door de veiligheidsagenten kan gedragen worden, alsook de manier waarop zij moet gedragen worden en de omstandigheden waarin zij gebruikt kan worden, worden bepaald bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad.

moeten zijn dat hier een wapen - een verweerwapen - wordt gehanteerd en dat dit verweerwapen slechts kan gebruikt worden wanneer daar strikte noodzaak toe is. Neutraliserende middelen mogen slechts aangewend worden, *dixit* de interne richtlijnen, volgens de regels van 'legaliteit, opportuniteit en proportionaliteit'.
Tevens wordt een overzicht gegeven van de wettelijke voorschriften voor het gebruik van pepperspray, zoals opgenomen in het koninklijk besluit van 10 juni 2006. In overeenstemming met dit koninklijk besluit wordt er een register bijgehouden van de spuitbussen waarover de dienst beschikt.

68. De veiligheidsagenten van **Securail** blijken, volgens het antwoord van het strategische niveau, vragende partij te zijn om te beschikken over een wapenstok in plaats van een pepperspray. De reden hiertoe zou bestaan uit de zeer beperkte mogelijkheden om gebruik te maken van een dergelijke spray in geval van noodzaak om zich te verdedigen. De spray mag namelijk niet gebruikt worden in voertuigen noch op de perrons wanneer het risico bestaat dat de persoon tegen wie de spray wordt gebruikt op de sporen zou terechtkomen.

- *Operationeel*

69. Voor het gros van de ondervraagde **Securailagenten** betekent het kunnen beschikken over een pepperspray niet onmiddellijk een grote meerwaarde, en dit omdat – zoals ook al aangegeven door de leiding – de plaatsen waar en de personen tegen wie een dergelijke spray mag gebruikt worden zeer beperkt zijn. Pepperspray mag onder meer niet gebruikt worden in treinen en op perrons, plaatsen waar **Securail** nu net meestal werkzaam is. De spray mag evenmin gebruikt worden ten aanzien van zwangere vrouwen, van mensen met gezondheidsproblemen, enz. Ook het feit dat er moet worden voorzien in de nodige nazorg na het gebruik van de spray en dit niet overal mogelijk is bij gebrek aan infrastructuur daartoe, is een bijkomende beperkende factor. Enkel het afschrikkend effect dat het bij zich hebben en het eventueel vertonen van de pepperspray soms met zich meebrengt, wordt als positief ervaren.
Ingevolge al deze beperkingen zou de (mondelinge) boodschap vanuit de leiding van **Securail** erin bestaan om de pepperspray in de praktijk niet te gebruiken. De leiding van Securail spreekt deze bewering zonder meer tegen.

70. De meerderheid van de respondenten is voorstander van een wapenstok ter vervanging van of in aanvulling op de pepperspray. Niettegenstaande zij zich bewust zijn van de noodzaak tot opleiding alvorens een wapenstok te kunnen gebruiken, evenals van de mogelijke letsels die het gebruik ervan met zich kan meebrengen, zijn zij van mening dat een wapenstok efficiënter zou zijn dan een pepperspray.

71. De meningen van de **MIVB-agenten** over de voor- en nadelen van het al dan niet ter beschikking hebben van een pepperspray zijn uiteenlopend. Hoewel de meeste respondenten het erover eens zijn dat hun werkterrein (stations,

gesloten voertuigen) er zich niet onmiddellijk toe leent om er gebruik van te kunnen maken, kan het louter zichtbaar bij zich hebben van pepperspray volgens sommigen een ontradend effect hebben op het mogelijk verzet van overtreders tegen een optreden van de veiligheidsagenten. Anderzijds zou dit visuele aspect volgens andere respondenten net nog meer agressie kunnen opwekken.

72. Naar de respondenten meedeelden, zou er door de **MIVB** een aanvraag gedaan zijn bij de FOD Binnenlandse Zaken tot het dragen van pepperspray door de leden van haar veiligheidsdienst. Deze aanvraag zou er gekomen zijn naar aanleiding van de aanval op drie veiligheidsagenten van de MIVB op 23 april 2018 in de Anderlechtse Peterboswijk. Het is geen van de respondenten geweten of ze in de toekomst al dan niet zullen kunnen beschikken over een pepperspray.
In haar reactie in januari 2019 deelt de MIVB mee dat haar veiligheidsdienst op 30 augustus 2018 toestemming kreeg van de minister van Binnenlandse Zaken om pepperspray te gebruiken. De MIVB zal voorzien in een opleiding voor haar veiligheidsagenten en voor de nodige logistiek voor het opslaan van de pepperspray alvorens het gebruik ervan te implementeren. Verwacht wordt om de agenten tegen juni 2019 uit te rusten met de pepperspray.
In haar bijkomende opmerkingen in maart 2021 laat de MIVB zonder meer weten dat ze uiteindelijk besloten heeft, ondanks de ministeriële toelating van 30 augustus 2018, geen gebruik te zullen maken van pepperspray.

3.8 Formulier en register inzake gestelde handelingen

- *Wettelijk kader*

73. De WPBV voorziet in artikel 182[32] dat veiligheidsagenten, wanneer zij handelingen stellen bedoeld in de artikelen 164 en 177 tot en met 181 van deze wet, de betrokkene een formulier overhandigen dat hem in de mogelijkheid stelt de handelingen van de veiligheidsagenten in rechte te betwisten.
Volgens artikel 183[33] van dezelfde wet dient de veiligheidsdienst een register bij

.....

[32] WPBV, Art. 182: Om te voorkomen dat veiligheidsagenten hun bevoegdheden aanwenden buiten de omstandigheden voorzien in dit hoofdstuk en om de betrokkene in de mogelijkheid te stellen de handelingen van de veiligheidsagenten in rechte te betwisten, overhandigen deze laatste, die handelingen stellen bedoeld in de artikelen 164 en 177 tot en met 181, de betrokkene een formulier, dat de nodige gegevens bevat aangaande de plaats van de handelingen, het nummer van de identificatiekaart van de betrokken veiligheids-agenten, de gevolgde procedure en de omstandigheden van de handelingen. De minister van Binnenlandse Zaken bepaalt het model van dit formulier.

[33] WPBV, Art. 183. Om de gerechtelijke overheid en de personen belast met de controle, in staat te stellen de naleving van de in deze afdeling bedoelde bepalingen te controleren, houdt de veiligheidsdienst een register bij van de handelingen voorzien in de artikelen 164 en 177 tot en met 181. De minister van Binnenlandse Zaken bepaalt de vorm, de inhoud en het gebruik van dit register, alsmede de tijdsduur van de opname van de te vermelden gegevens.

te houden van de handelingen voorzien in de voormelde artikelen 164 en 177 tot en met 181.

- *Strategisch*

74. Uit het antwoord van de leiding van **Securail** blijkt dat de richtlijnen betreffende het gebruik van het register inzake gestelde handelingen werden opgenomen op de eerste bladzijde van het desbetreffende register. Deze richtlijnen werden nog extra opgenomen in een interne nota, gericht aan alle Securailagenten. In essentie stelt deze nota in welke gevallen er een formulier dient overhandigd te worden aan de betrokkene[34] en in welke gevallen het register dient ingevuld te worden[35]. Volgens de instructies in het register zelf, dient het register ingevuld te worden binnen de 24 uur na het incident.

75. De operationele leidinggevenden dienen de naleving van het gebruik van het formulier en het register inzake gestelde handelingen dagelijks op te volgen, onder andere door elke invulling van het register te handtekenen. Elk register en elk formulier bevat een nummer; elke invulling van een formulier geeft een automatische doorslag. Het beheer (en de opvolging) van alle registers/formulieren wordt gecentraliseerd op het niveau van de juridische dienst van Corporate Security Service (CSS)[36]. De leiding van CSS zou gevraagd hebben aan de FOD Binnenlandse Zaken om het register te mogen digitaliseren zodanig dat zij hierop makkelijker vanop afstand toezicht kan houden.
Het model van dit register is vastgelegd in het ministerieel besluit van 3 april 2006[37]. Uit artikel 2 van dit ministerieel besluit[38] blijkt dat, zolang geen uitvoering wordt gegeven aan de inwerkingtreding van het geautomatiseerd register, de veiligheidsdiensten verplicht een schriftelijk vastbladig register

.....

[34] In geval van vatting, bij veiligheidscontrole tijdens een vatting, bij het gebruik van handboeien en bij het gebruik van pepperspray.

[35] Bij identificatie, in geval van vatting, bij veiligheidscontrole tijdens een vatting, bij het gebruik van handboeien en bij het gebruik van pepperspray.

[36] CSS werd opgericht binnen de NMBS-Holding en beheert onder andere, via zijn afdeling 'Operaties', de activiteiten van Securail.

[37] Ministerieel besluit van 3 april 2006 betreffende het register dat gegevens bevat aangaande sommige handelingen door veiligheidsagenten, *BS* 27 april 2006.

[38] Artikel 2 van het ministerieel besluit van 3 april 2006: "*Telkens wanneer agenten die deel uitmaken van een veiligheidsdienst, een van de betrokken handelingen stellen, vermeldt de veiligheidsdienst de gegevens, bedoeld in artikel 4 in een register.*
Dit register is geautomatiseerd en voor de veiligheidsdiensten toegankelijk via het E-loket van de Directie Private Veiligheid bij de FOD Binnenlandse Zaken. De Minister van Binnenlandse Zaken bepaalt de datum van inwerkingtreding van het geautomatiseerd register. In afwachting van de inwerkingtreding van het geautomatiseerde register noteren de veiligheidsdiensten deze gegevens schriftelijk in een vastbladig en van genummerde bladzijden voorzien register. Dit register wordt, in het geval van de veiligheidsdienst van MIVB, bijgehouden in de centrale meldkamer van de veiligheidsdienst en in het geval van de veiligheidsdienst van NMBS-Holding NV, bijgehouden in de zetel van elke brigade van de veiligheidsdienst".

dienen te gebruiken.
Tijdens overleg met de districtverantwoordelijken van **Securail** over huidig onderzoek werd inzage verleend in deze registers. Daarbij kon worden vastgesteld dat Securail inderdaad in iedere brigade een handmatig ingevuld register bijhoudt. Deze registers lijken correct ingevuld en bijgehouden te worden.
De **MIVB** verschafte te onzer inzage daarvan digitaal een uittreksel uit de door haar veiligheidsdienst bijgehouden registers. Deze lijken eveneens op correcte wijze gebruikt te worden.

76. Voor wat betreft de te overhandigen formulieren (document dat door de veiligheidsagent aan een persoon moet overhandigd worden jegens wie hij bepaalde handelingen stelde (vatting, gebruik van handboeien of pepperspray)), blijken er volgens de leiding geen externe klachten gekend te zijn bij **Securail**. Intern beklagen de Securailagenten zich over het formaat ervan (klein, waardoor het moeilijk in te vullen is) en over de vele bepalingen die erop moeten vermeld worden.

77. De **MIVB** nam in haar document '*Vademecum Controle vervoerbewijzen*' een toelichting op aangaande het gebruik van het 'Inlichtingenformulier en register'. Met betrekking tot het inlichtingenformulier werd hierin het volgende opgenomen: "*Veiligheidsagenten die tot een vasthouding overgaan (met of zonder handboeien), die een veiligheidscontrole uitvoeren of handboeien gebruiken, moeten de betrokken partij een inlichtingenformulier overhandigen. Naast gegevens over de betrokkene en de omstandigheden, omvat dit formulier ook een samenvatting van het bestaande recht. Als de betrokkene denkt dat de veiligheidsagent de bevoegdheden van zijn functie heeft overschreden, vindt hij op dit formulier de gegevens van de dienst terug om een eventuele klacht in te dienen.*
In de volgende gevallen moet dus een inlichtingenformulier worden overhandigd:
- *bij een veiligheidscontrole*
- *bij een vasthouding*".

Het is opvallend dat op het einde van deze toelichting enkel de veiligheidscontrole en de vatting ('vasthouding') worden aangehaald als de gevallen waarin een inlichtingenformulier moet overhandigd worden. De WPBV stelt namelijk in artikel 182 dat ook een inlichtingenformulier aan de betrokkene moet overhandigd worden indien een veiligheidsagent handelingen stelt bedoeld in de artikelen 164 (gebruik van pepperspray – niet van toepassing bij de MIVB) en 177 tot en met 181, waarbij artikel 181 betrekking heeft op het gebruik van handboeien. Ook bij het gebruik van handboeien dient bijgevolg een inlichtingenformulier overhandigd te worden aan de betrokken persoon.

78. Aangaande het register inzake gestelde handelingen werd in het vademecum het volgende verwoord: "*Om het voor gerechtelijke overheden en controlediensten mogelijk te maken om de naleving van bepalingen betreffende specifieke bevoegdheden na te gaan, moet een register ingevuld worden telkens*

als de veiligheidsagent zijn bevoegdheden toepast. Het gaat om een geautomatiseerd register dat toegankelijk is voor de veiligheidsdiensten via het elektronische loket van de Directie Private Veiligheid van de FOD Binnenlandse Zaken. In afwachting van de inwerkingtreding van dit register, gebruikt de Maatschappij een register zoals bepaald in het ministerieel besluit.

Wanneer moet dit register ingevuld worden?

- *bij een veiligheidscontrole*
- *bij een vasthouding*
- *bij het gebruik van handboeien*

Wat moet er vermeld worden?

- *indien gekend: de gegevens van de persoon of personen die de betrokken handeling hebben verricht*
- *de naam en het nummer van de identificatiekaart(en) van de betrokken agenten*
- *een gedetailleerde beschrijving van het incident*
- *de plaats*
- *het tijdstip*
- *een gedetailleerde beschrijving van de door de veiligheidsagenten verrichte handelingen en de daarbij gevolgde procedure*
- *de opgeroepen politiedienst en het tijdstip van de oproep*
- *de politiedienst die tussenbeide gekomen is en het tijdstip van de tussenkomst*
- *het tijdstip waarop het inlichtingenformulier aan de betrokken persoon of personen werd overhandigd*
- *de naam van de persoon die de inlichtingen in het register heeft ingeschreven.*

Deze gegevens moeten ten laatste 24 uur nadat de betrokken handeling heeft plaatsgevonden in het register worden ingeschreven en voor een periode van vijf jaar worden bijgehouden".

79. In tegenstelling tot de richtlijn aangaande het gebruik van het inlichtingenformulier, lijkt de richtlijn met betrekking tot het invullen van het register compleet te zijn.

80. Het register betreft een vastbladig en genummerd boek dat wordt ingevuld door de verantwoordelijke van de dispatching, de 'gradé' van dienst of de verantwoordelijke operaties en wordt bijgehouden op de dispatching. Daarnaast wordt een elektronisch register bijgehouden van elke interventie/elk incident in de databank Iris van de MIVB. De opvolging van het correct gebruik van de inlichtingenformulieren en het register gebeurt op basis van de verplichting tot rapporteren van iedere vatting aan de dispatching.

- *Operationeel*

81. Volgens de respondenten van **beide vervoersmaatschappijen** moet het formulier inzake gestelde handelingen door de veiligheidsagenten ingevuld worden bij een vatting, bij het gebruik van handboeien en bij het gebruik van pepperspray (dit laatste uiteraard enkel bij **Securail**). In de praktijk, zo blijkt, zou het niet altijd evident zijn om dit document in te vullen. Het is klein van formaat, zeer klein bedrukt en bevat veel gegevens. Ook de omstandigheden waarin dit vaak moet gebeuren, maken het invullen ervan niet gemakkelijker (regen, donker, betrokkene die geboeid is moet het document ondertekenen, …). Gedurende de tijd die nodig is om het formulier in te vullen kan de betrokkene minder, of alleszins door slechts één persoon, bewaakt worden.
Zoals reeds aangehaald in randnummer 39 van huidig verslag, verschillen de **MIVB-agenten** onderling van mening aangaande het tijdstip van aanvang van een vatting, waardoor ze het evenmin eens zijn over de omstandigheden waarin dit formulier dient ingevuld te worden. Volgens respondenten bestaan daarover binnen de leiding van de veiligheidsdienst van de MIVB ook tegenstrijdige interpretaties voor wat betreft de gevallen waarin een identificatieprobleem aan de basis ligt van de vatting: daar waar sommige leidinggevenden zouden zeggen dat indien een persoon vrijwillig bij hen blijft, ze blijkbaar geen formulier moeten geven, stellen andere verantwoordelijken dat het invullen en afgeven van dat formulier in alle gevallen moet gebeuren, ook bij het vrijwillig ter plaatse blijven. Indien de vatting een gevolg is van een misdrijf, zou in ieder geval een dergelijk formulier moeten ingevuld worden.

82. Het invullen van dergelijk formulier stuit **zowel binnen Securail als binnen de MIVB** bij het merendeel van de respondenten minstens op onbegrip. Ze zien er het nut niet van in en beschouwen de verplichting ervan als een blijk van wantrouwen door de overheid ten aanzien van door hen gestelde handelingen. Veelal is betrokkene gevat, net omdat hij zich niet wil of kan identificeren, of omdat hij een identiteit opgeeft die niet terug te vinden is in het Rijksregister, waardoor die gegevens ook niet kunnen worden ingevuld. Het formulier zou

tevens, gelet op de vermeldingen erop[39], kunnen aanzetten tot het indienen van een klacht, zelfs in omstandigheden waarin dit helemaal niet aan de orde is. Ook het feit dat hun persoonlijke gegevens dienen aangebracht te worden op dit document stemt hen niet bepaald gelukkig. Ze hoeden zich voor mogelijke gevolgen wanneer bijvoorbeeld hun woonplaats op basis van die gegevens zou kunnen achterhaald worden via sociale media.
Sommige **Securailrespondenten** delen ons mee dat ze dit formulier enkel invullen wanneer het gaat om minderjarigen.

83. Bij **Securail** wordt het register van gestelde handelingen na iedere interventie door de betrokken veiligheidsagent zelf ingevuld. Behoudens in de door de wet voorziene gevallen – gebruik van pepperspray, vatting, gebruik van handboeien, veiligheidscontrole – wordt dit eveneens ingevuld na identificatie van een persoon. Naast dit register bestaat er binnen Securail een informaticasysteem, 'Team Z' genaamd, dat onder meer dezelfde gegevens als het register bevat. In dit systeem wordt tevens een kort relaas neergeschreven van de omstandigheden waarin de gestelde handelingen plaatsvonden en kan via een uniek nummer een link gelegd worden met het rapport dat daarover door het SOC werd opgemaakt en waarin de verantwoording voor het opvragen van een identiteit via het Rijksregister terug te vinden is.

84. Bij de **MIVB** wordt het register van gestelde handelingen niet door de betrokken veiligheidsagent zelf ingevuld. De respondenten zijn niet op de hoogte van het bestaan van dit register. Zij gaan ervan uit dat dergelijk register zal bijgehouden worden door de dispatching op basis van de dubbels van de hiervoor besproken formulieren inzake vatting of gebruik van handboeien. Zij maken tevens een verslag op van elke interventie in een informaticasysteem en veronderstellen dat ook deze verslagen worden aangewend om het register van gestelde handelingen te voeden.

3.9 Inzet van honden

- *Wettelijk kader*

85. Het inzetten van honden betreft een bewakingsmethode waar bewakingsdiensten gebruik van kunnen maken en die geregeld is bij het koninklijk besluit van 5 januari 2021 betreffende het gebruik van honden bij de uitoefening van

.....

[39] Het voor betrokkene bestemde exemplaar van het document vermeldt op de achterzijde, behalve de wettelijke bepalingen aangaande de vatting, de veiligheidscontrole en het gebruik van handboeien, tevens de informatie dat indien de betrokkene meent dat deze regelgeving niet werd gevolgd, hij een klacht kan indienen bij de FOD Binnenlandse Zaken of bij het Comité P.

bewakingsactiviteiten zoals bedoeld in de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid[40].

86. Niettegenstaande de inzet van honden 'an sich' geen bevoegdheid van een veiligheidsdienst betreft, gebruiken veiligheidsdiensten deze methode tijdens de uitoefening van hun activiteiten en behoeft de inzet ervan toch de nodige aandacht aangezien het inzetten van honden niet enkel potentieel een risico inhoudt op het vlak van veiligheid in hoofde van de gebruikers van het openbaar vervoer maar tevens aanpassingen vereist op het vlak van samenwerking tussen veiligheidsagenten en hun collega-hondengeleiders. Het Comité P wordt trouwens geacht hierop toezicht te houden (zie hierover ook verder onder randnummer 93).

87. In het koninklijk besluit van 5 januari 2021 dat thans de inzet van honden door onder meer veiligheidsdiensten regelt, is sprake van het gebruik van 'patrouillehonden' en 'speurhonden'. Aanvullend op het koninklijk besluit van 15 maart 2010 werd in algemene zin opgenomen dat:

- een hond ofwel patrouillehond ofwel speurhond is (artikel 5);
- de inzet van honden die getraind zijn om aan te vallen of te bijten verboden is (artikel 7);
- in zoverre de betrokken vervoersmaatschappij de aanwezigheid van honden in haar voertuigen toelaat, bewakings- en veiligheidsagenten zich om dienstredenen met hun hond via reizigersvoertuigen van openbare vervoersmaatschappijen mogen verplaatsen op voorwaarde dat de hond gemuilkorfd is conform artikel 16 en aangelijnd is conform artikel 17.

.....

[40] Tot 15 februari 2021 gold de volgende regeling, vervat in de artikelen 16 tot 20 van het koninklijk besluit van 15 maart 2010 tot regeling van bepaalde methodes van bewaking:

- bij de uitoefening van bewakingsactiviteiten honden enkel kunnen worden gebruikt:
  - als preventief afschrikmiddel;
  - voor het speuren naar explosieve stoffen of naar stoffen die voor de aanmaak van explosieve stoffen kunnen aangewend worden, bij de uitoefening van de bewakingsactiviteit, zoals bedoeld in artikel 1, § 1, eerste lid, 1°, van de wet.
- honden nooit als wapen kunnen worden gebruikt of worden ingezet om aan te vallen;
- het gebruik van een hond onderworpen is aan de voorafgaande toestemming van de Minister van Binnenlandse Zaken in het geval van:
  - het eerste gebruik van een hond door de bewakingsonderneming of de interne bewakingsdienst;
  - in gesloten plaatsen, die publiek toegankelijk zijn;
  - het gebruik van een hond, volgens de wijze bedoeld in artikel 16, 1° (als preventief afschrikmiddel), bij de uitoefening van activiteiten, zoals bedoeld in artikel 1, § 1, eerste lid, 5°, van de wet (toezicht op een controle van personen met het oog op het verzekeren van de veiligheid op al dan niet voor het publiek toegankelijke plaatsen).
- als preventief afschrikmiddel enkel herdershonden kunnen worden gebruikt.
- de hond tijdens de uitoefening van de activiteit als preventief afschrikmiddel, te allen tijde aan een leiband met een maximumlengte van twee meter en gemuilband is op een wijze dat de hond niet kan bijten en de muilband niet als wapen kan gebruikt worden.

Tijdens deze verplaatsingen mogen zij geen bewakingsactiviteiten uitoefenen (artikel 8).

88. Gelet op de bevoegdheden en activiteiten van veiligheidsdiensten komt in huidig onderzoek hoofdzakelijk het gebruik van patrouillehonden in beeld aangezien deze onder andere kunnen ingezet worden bij het toezicht op en de controle van personen met het oog op het verzekeren van de veiligheid op al dan niet publiek toegankelijke plaatsen (artikel 12 van het koninklijk besluit van 5 januari 2021).
Belangrijke wijziging/aanvullingen, op het vlak van de werking van veiligheids-diensten, ten aanzien het koninklijk besluit van 15 maart 2010, betreffen dat:

- de bewakings- of veiligheidsagent die een patrouillehond geleidt bij het uitoefenen van de activiteiten bedoeld in voormeld artikel 12, niet tegelijkertijd een identiteitscontrole zoals bedoeld in de artikelen 106 en 174 WPBV, een vervoersbewijscontrole in het kader van de bevoegdheden van de veiligheidsdiensten, zoals voorzien in de WPBV en een gewapende bewaking kan uitvoeren (artikel 14);

- de inzet of aanwezigheid van een patrouillehond niet toegelaten is bij het uitvoeren van een veiligheidscontrole na vatting zoals bedoeld in artikel 180 WPBV of bij een verwijdering zoals bedoeld in artikel 173 WPBV (artikel 15);

- als een patrouillehond bijt of aanvalt:

    - zonder dat zijn begeleider hiertoe het bevel gaf, deze hond op definitieve wijze niet meer mag ingezet worden bij bewakingsactiviteiten;

    - op bevel van zijn begeleider of als wapen of dwangmiddel fungeert, deze hond op definitieve wijze niet meer mag ingezet worden bij bewakingsactiviteiten en de bewakings- of veiligheidsagent op definitieve wijze geen activiteiten als geleider meer mag uitvoeren (artikel 32);

- de veiligheidsdienst onmiddellijk na een incident waarvan hiervoor sprake de politiediensten inlicht opdat deze bijstand ter plaatse kunnen verstrekken en de nodige vaststellingen kunnen verrichten (artikel 35).

89. In het begeleidend schrijven bij haar opmerkingen van 3 juni 2021 geeft de leiding van **Securail** kort haar visie op het nieuwe koninklijk besluit: *"Le département de l'Intérieur a publié en février dernier un arrêté royal réglementant l'utilisation des chiens dans le secteur du gardiennage et de la sécurité. Cet arrêté – qui avait reçu un avis négatif de la part de l'ensemble du secteur en phase de concertation - pose de nombreux problèmes opérationnels.* (…) *Cet arrêté ayant suscité également des réactions négatives très vives de la*

part du secteur du gardiennage, il semble que l'on s'oriente déjà vers sa modification. Nous espérons une adaptation dans les plus brefs délais mais n'avons encore aucune information quant au contenu de celle-ci".

- *Strategisch*

90. **Beide veiligheidsdiensten** zijn gemachtigd om de activiteiten van toezicht op en controle van personen met het oog op het verzekeren van de veiligheid op al dan niet voor het publiek toegankelijke plaatsen uit te oefenen met een hond voor zover dit gebeurt in open plaatsen of welbepaalde ruimte, gesloten, publiek toegankelijke plaatsen, meer bepaald de stationshal, de gesloten parkings en de verbindingshallen. De honden worden enkel preventief ingezet.

91. Voor wat betreft de interne controle op de naleving van de reglementering, is het zo dat bij **Securail** de operationeel leidinggevenden hiermee belast zijn. Volgens Securail zijn er geen externe klachten gekend omtrent het gebruik van honden. Er blijken wel klachten te zijn vanuit de Securailagenten zelf die met hun hond willen kunnen werken op treinen die stoppen in de stations. De Securailagenten werken in ploegen van twee personen. In het verleden liep een Securailagent zonder hond bij een interventie in een trein in het station een groot gevaar wanneer hij samenwerkte met een collega-hondengeleider. Hij moest namelijk alleen optreden aangezien zijn collega met de hond niet op de trein mocht en buiten (op het perron) moest wachten. Dit probleem lijkt echter opgelost sedert het in werking treden van het koninklijk besluit van 5 januari 2021, meer bepaald door artikel 12. Dit artikel stelt namelijk onder andere dat patrouillehonden kunnen worden ingezet bij het toezicht op en de controle van personen met het oog op het verzekeren van de veiligheid op al dan niet publiek toegankelijke plaatsen voor zover ze worden uitgeoefend door veiligheidsdiensten op plaatsen waar de activiteiten van de veiligheidsdienst mogen worden uitgeoefend en die geen rijdend reizigersvoertuig zijn. Het komt er bijgevolg op neer dat veiligheidsdiensten thans gebruik kunnen maken van honden op stilstaande treinen. Niettemin sluit het koninklijk besluit de mogelijkheid uit voor een veiligheidsagent om tegelijkertijd gebruik te maken van een hond en zijn bevoegdheden van veiligheidsagent (ten volle) te benutten. Hij kan als hondengeleider geen identiteits- en vervoersbewijscontroles uitoefenen.

92. De **MIVB** volgt de naleving van de regelgeving op het gebruik van honden op door 1) de aanwezigheid van de lokale hiërarchie op het terrein, 2) de oprichting van de functie van opleider in de schoot van de hondenbrigade, 3) de registratie van interventies/incidenten in de gegevensbank Iris en 4) de uitwisseling van goede praktijken/gezamenlijke oefeningen met de hondengeleiders van de NMBS (met inbegrip van Securail) en/of de politiediensten. De MIVB ontving, naar eigen zeggen, één klacht in september 2013 aangaande een bijtincident, doch heeft geen kennis van verdere klachten sedertdien.

93. Aangaande externe controle op de inzet van honden door veiligheidsdiensten kan verwezen worden naar een parlementaire vraag van 10 december 2010 aan de minister van Binnenlandse Zaken, waarop de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken antwoordde dat, niettegenstaande de inzet van honden door veiligheidsdiensten niet geregeld is binnen de WPBV, het Vast Comité P geacht wordt toezicht te houden op dit aspect[41].

- *Operationeel*

94. Voor het merendeel van de respondenten betekent de aanwezigheid van een hond, ondanks het feit dat hij steeds gemuilkorfd moet zijn en aan een leiband van maximum twee meter moet gehouden worden, een echte meerwaarde. Hij zorgt voor een afschrikkend effect – dit effect zou, nog volgens de respondenten, in sommige culturen al groter zijn dan in andere – en alleen al zijn aanwezigheid zou veiligere werkomstandigheden voor de collega's creëren.

95. De inzet van honden verloopt volgens de respondenten van **Securail** verschillend over de verscheiden districten/brigades. In Brussel-Zuid, waar veel Securailagenten actief zijn, werkt een hondengeleider meestal alleen en wordt hij ingezet als 'derde' collega. Hij komt met andere woorden in bijstand op vraag van collega's in precaire situaties. In andere brigades is het zo dat de hondengeleider effectief deel uitmaakt van een tweeledig team.

96. Zonder dit als algemeen gegeven naar voor te mogen brengen, geven sommige hondengeleiders aan dat ze – niettegenstaande dit onder de huidige regelgeving niet is toegestaan – onder bepaalde omstandigheden zeker zouden overwegen om de muilkorf van hun hond te verwijderen. Ze stellen daarbij dat ze er de voorkeur aan geven om hun veiligheid en/of die van collega's te verzekeren, eerder dan strikt de regels ter zake toe te passen.

- *Bewakings- versus politiehond*

97. De wetgeving op het gebruik van honden door bewakingsdiensten (voorheen geregeld in de artikelen 16 tot 20 van het koninklijk besluit van 15 maart 2010 en sedert 15 februari 2021 bij koninklijk besluit van 5 januari 2021) – en dus

.....

[41] *"Honden die ingeschakeld worden bij het uitvoeren van bewakingsactiviteiten dienen steeds een muilband te dragen en aan de leiband bevestigd zijn.*

1. De door de Koning aangewezen agenten en ambtenaren, de politiediensten en het Vast Comité van toezicht op de politiediensten zijn bevoegd om op de werkvloer de naleving van de regels te controleren.

2. Onderstaand een overzicht van het aantal inbreuken dat de voorbije jaren werd vastgesteld met betrekking tot het gebruik van honden in de private veiligheidssector. (…)

Het merendeel van de inbreuken betreft het niet gemuilkorfd zijn van de hond. Daarnaast werd vijf keer vastgesteld dat er bewakingsactiviteiten met hond uitgevoerd werden zonder dat de onderneming hiervoor over de vereiste toestemming beschikte. Een keer werd vastgesteld dat de gebruikte hond geen herdershond was."

tevens door veiligheidsdiensten – is niet van toepassing op het gebruik van honden door politiediensten. Er is geen specifieke regelgeving voorhanden die de inzet van honden door politiediensten regelt, waardoor er ook geen beperkingen voorzien zijn zoals van toepassing op de veiligheidsdiensten. Daarbij zijn uiteraard de bepalingen van artikel 37 WPA[42] ook van toepassing bij de inzet van honden.

98. Binnen de politiediensten kunnen honden, evenals binnen de sector van de private en bijzondere veiligheid, opgedeeld worden in hoofdzakelijk twee categorieën: patrouillehonden en recherchehonden. Deze laatste categorie bestaat uit actieve en passieve drughonden, explosievenhonden, speurhonden, migratiecontrolehonden, brandhaarddetectiehonden en honden getraind in het opsporen van menselijke resten.
Voor zover er al sprake zou kunnen zijn van een vergelijking tussen de inzet van honden door enerzijds de veiligheids- en anderzijds de politiediensten, dienen de honden ingezet door de veiligheidsdiensten hoofdzakelijk gezien te worden als de patrouillehonden van de politie. Deze vergelijking loopt echter mank door het feit dat veiligheidsdiensten honden enkel kunnen inzetten als preventief afschrikmiddel, daar waar politiehonden kunnen aangewend worden in geval van wettige verdediging in de zin van de artikelen 416 en 417 Sw. Dit louter defensieve gebruik is ook mogelijk wanneer in het geval van volstrekte noodzakelijkheid en op bevel en verantwoordelijkheid van een OBP, de politieambtenaren de aan hun bescherming toevertrouwde personen, posten, vervoer van gevaarlijke stoffen of plaatsen op geen andere wijze kunnen verdedigen[43].

3.10 Opleiding – onderricht (aanvullend op de opleiding tot veiligheidsagent)

- *Strategisch*

99. Iedere veiligheidsagent heeft de wettelijk voorziene opleiding tot veiligheidsagent gevolgd teneinde volledig operationeel te zijn in zijn functie. Deze opleiding wordt aangevuld met een interne opleiding die erop gericht is om de personeelsleden voor te bereiden om hun opdrachten uit te oefenen in hun specifieke werkomgeving.

.....

[42] WPA, Art. 37: Bij het vervullen van zijn opdrachten van bestuurlijke of gerechtelijke politie kan elk lid van het operationeel kader, rekening houdend met de risico's die zulks meebrengt, geweld gebruiken om een wettig doel na te streven dat niet op een andere wijze kan worden bereikt.
Elk gebruik van geweld moet redelijk zijn en in verhouding tot het nagestreefde doel.
Aan elk gebruik van geweld gaat een waarschuwing vooraf, tenzij dit gebruik daardoor onwerkzaam zou worden.

[43] Ministeriële omzendbrief OOP 41 d.d. 31 maart 2014 betreffende de operationalisering van het referentiekader CP4 over het genegotieerd beheer van de publieke ruimte n.a.v. gebeurtenissen die de openbare orde aanbelangen, *BS* 15 mei 2014.

100. Bij **Securail** is, naast de 10 weken durende basisopleiding (met afsluitend examen), sprake van een permanente vorming waarvan het jaarlijks programma wordt bepaald door de cel opleiding (onder andere op basis van de wensen van het management en van de Securailagenten zelf, van de ontwikkelingen binnen de dienst of veranderingen in de regelgeving, van vastgestelde problemen zoals de stijging van werkonbekwaamheden, enz.) en voorgelegd aan de comités voor preventie en bescherming op het werk. Naast de wettelijk verplichte opleiding worden nog een aantal andere opleidingen voorzien, specifiek gericht op de dienst:

- recyclage 'veiligheidsagent' van drie dagen (één dag wetgeving en twee dagen interventietechnieken) te volgen in de twee jaar voorafgaand aan de vervaldatum van de identificatiekaart van de veiligheidsagent;

- opleiding 'X-ray' van drie dagen: 'X-ray' betreft de controle van bagage in een vaste, doch niet continu bemande infrastructuur in de stations te Zaventem (luchthaven), Brussel-Zuid, Luik en Antwerpen. Er werd voorzien in een protocol met de SPC voor het bemannen van X-ray-installaties;

- recyclage 'X-ray' van één dag;

- permanente nationale opleiding van vier dagen per jaar[44]:

  dag 1: interventietechnieken (door externe firma);

  dag 2: nieuwe wetgevingen, nieuwe interne instructies en procedures, veiligheidsvoorschriften NMBS, opmaak PV, …;

  dag 3: jaarlijkse recyclage EHBO;

  dag 4: conflictbeheer (door externe firma)/specifiek voor operatoren van SOC & Control Rooms: vorming 'Calltaker' (door externe firma);

- permanente lokale vorming van minimum drie dagen per jaar, verdeeld over het hele jaar, houdende instructies, procedures en lokale bijzonderheden;

- een extra vorming is mogelijk als de noodzaak daartoe zich aandient.

101. Volgens **Securail** kunnen voornamelijk de opleidingen die door externe firma's worden gegeven problematisch zijn. Zo bevat de cursus die door G4S gegeven wordt heel wat fouten. De opleiding aangaande het gebruik van handboeien en pepperspray wordt gegeven door leden van de reguliere politie. Het

.....

[44] Volgens Securail werd deze opleiding inmiddels uitgebreid met een extra dag interventietechnieken.

aangeleerde gebruik is, nog volgens de leiding van Securail, te politioneel georiënteerd en daardoor te kordaat van aard. Hierdoor is een constante opvolging van het gebruik ervan vanuit de leiding onontbeerlijk.

102. Bij de **MIVB** wordt de wettelijke opleiding tot veiligheidsagent aangevuld met een interne opleiding die erop gericht is om de personeelsleden voor te bereiden om hun opdrachten uit te oefenen in de werkomgeving van de MIVB. Het is dus een opleiding die toegespitst is op het functioneren van de agent binnen de veiligheidsdienst en binnen een bedrijf zoals de MIVB. Er worden daarbij technische, commerciële en gedragsvaardigheden aangeleerd en ook het gerechtelijk aspect van de functie wordt niet uit het oog verloren.

103. Behalve de wettelijk voorziene 'refresh', voorziet de **MIVB** in de voortgezette opleiding van de MIVB-agenten. Deze interne opleiding steunt op het noodzakelijk in herinnering brengen van de voornaamste opdrachten van de agent, de evolutie van die opdrachten maar ook de behoeften aangegeven door de operationele leiding van het personeel. Daarnaast wordt specifieke aandacht besteed aan de technieken van 'self defense light'. Deze opleiding, gegeven aan alle personeelsleden op het terrein en gericht op het werken in team, conflictbeheersing en technieken om slagen te vermijden alsook technieken om boeien aan te leggen, wordt verstrekt door G4S om zeker te zijn dat er een link is met de basisopleiding veiligheidsagent en dat de geldende regels dus worden nageleefd. Het is de bedoeling om 16 uur opleiding 'self defense' per jaar aan elke MIVB-agent aan te bieden. Het gaat erom de risico's voor het MIVB-personeel en de gevolgen voor de klanten te beperken.

104. Bijkomende opleidingen worden voorzien op basis van problematische/zwakke punten die het management (al dan niet op basis van klachten) vaststelt. Er is eveneens voorzien in een functie van 'Proximity Manager Pédagogique' die de noden inzake opleiding dient vast te stellen, indien nodig zelfs agent per agent.

- *Operationeel*

105. Hoewel er regelmatig wordt voorzien in herhalingscursussen, blijken heel wat **Securailagenten** binnen de focusgroepen zich niet voldoende bekwaam te voelen bij het stellen van bepaalde praktische handelingen zoals het aanbrengen van handboeien in moeilijke situaties en het uitvoeren van veiligheidscontroles. De reden hiervoor zou liggen in het feit dat deze cursussen veelal te weinig praktijkgericht zijn en gegeven worden door buitenstaanders die niet of onvoldoende vertrouwd zijn met de specifieke omgeving die het spoorvervoer vormt met de daaraan gekoppelde bijzonderheden (gevaar van een spooromgeving, gebrek aan infrastructuur om gevatte personen aan het zicht van omstaanders te onttrekken, …). Ook zijn de lesgevers, meestal leden van de reguliere politie, veelal niet volledig op de hoogte van de bevoegdheden en vooral van de beperkingen op dat vlak van de veiligheidsagenten, met als gevolg

een soms te politionele invulling ervan die niet van toepassing is op veiligheidsagenten.
Verder blijkt er een jaarlijkse permanente vorming te bestaan aangaande de wetgeving. De verdere uitwerking daarvan blijft echter achterwege, hetgeen aanleiding geeft tot talloze interpretaties op het terrein. De verschillende cursussen zijn wel beschikbaar via de toepassing 'SharePoint', maar hetgeen daarin staat, is niet wat in de dagdagelijkse praktijk nodig is. Er is daarbij volgens de respondenten evenmin enige visie van de leiding aanwezig. Er zou niet onmiddellijk veel ruimte zijn tot het naar voor brengen vanuit de operationele zuil van mogelijke bijkomende opleidingen. Nochtans zijn heel wat respondenten vragende partij om beter opgeleid te worden op het vlak van communicatie. Meer specifiek wordt daarbij gedacht aan het leren omgaan met daklozen, met verslaafden, met conflictsituaties, … Onder de Securailagenten leeft het gevoel dat Securail zijn opleidingen beperkt tot het strikt noodzakelijke om te kunnen voldoen aan zijn verantwoordelijkheid als werkgever. Dit laatste is niet terug te brengen tot enig concreet element en berust enkel, zoals gesteld, op een aanvoelen van de mensen op het terrein. Securail repliceert hierop door te stellen dat de wetgeving slechts om de vijf jaar een 'refresh' voorziet, doch dat de NMBS veel verder gaat in deze verplichting.

106. **Securail** deelt hierover mee dat de rol van de toekomstige cel 'Learning & Development' erin zal bestaan om de bekwaamheden van de agenten te verbeteren door de praktische aspecten van de opleiding op dynamische wijze te versterken, door de wettelijke voorschriften en de strategie van de dienst te vertalen in operationele richtlijnen, door individuele praktijkgerichte coaching, enz.

107. Bij de **MIVB** wordt volgens de respondenten, naast de wettelijk voorziene opleiding, bij indiensttreding een bijkomende vorming van drie maanden gegeven die voornamelijk gericht is op het bijbrengen van de gangbare procedures op het vervoersnetwerk. Respondenten hebben deze opleiding algemeen als positief ervaren, maar vinden dat er gebrek is aan degelijke opvolging van de daarbij opgedane kennis.

108. Aangaande voortgezette opleidingen bij de **MIVB** valt er moeilijk een lijn te trekken in hetgeen daarover doorheen de verschillende focusgroepen werd meegedeeld. Volgens sommigen is het twee jaar of langer geleden dat ze nog enige opleiding konden volgen, terwijl anderen het hebben over een jaarlijkse 'refresh'. Deze opleidingen houden dan niet enkel verband met puur MIVB- of veiligheidsdienstgebonden aangelegenheden, maar kunnen heel divers van aard zijn: prioritair rijden, brandbestrijding, EHBO, …
Een gemeenschappelijk punt daarbij: de cursussen worden vaak gepercipieerd als te theoretisch en niet geënt op de dagdagelijkse praktijk. Ook de lesgevers, die meestal verbonden zijn aan de onderneming G4S, zouden te weinig voeling hebben met het werkveld.

109. Op het moment van het ontmoeten van de verschillende focusgroepen van de **MIVB** (periode tussen 18 mei en 7 juni 2018) werd er nog niet voorzien in een opleiding aangaande de nieuwe WPBV.

3.11 Samenwerking tussen de veiligheidsdiensten en de politiediensten

110. Bij de in dit punt besproken samenwerking tussen veiligheids- en politiediensten dienen de bewoordingen 'politie' en 'politiediensten' te worden begrepen in de meest ruime zin, waarbij gedoeld wordt op het geheel van federale en lokale politiediensten. In afwijkend geval wordt de specifiek bedoelde politiedienst nominatief vermeld.

111. Aan te stippen valt dat **Securail** in het begeleidend schrijven bij zijn opmerkingen van 3 juni 2021 duidt op een hervorming van de diensten van SPC die van invloed zou zijn op de samenwerking tussen Securail en de SPC. Securail stelt: "*La police fédérale des chemins de fer a préparé un projet de réforme de son organisation qui modifie notamment la répartition des missions de police sur le domaine des chemins de fer. Cette réforme prévoit que la sécurité dans les gares serait désormais de la responsabilité des polices locales, la SPC se concentrant sur la sécurité dans les trains.*
Ce projet de réforme n'a, sauf erreur, pas encore obtenu l'accord de la CPPL ni été traduit par une modification de la circulaire Duquesne de 2002, à ce jour légalement en vigueur. Il est pourtant exécuté depuis plusieurs mois par la SPC. Cette situation crée un déficit de sécurité policière qui nous préoccupe dans les gares dans lesquelles la police locale n'a pas repris les missions de la SPC. Soit il n'y a (pratiquement) plus de surveillance préventive policière, soit les interventions policières n'ont lieu que pour des faits de criminalité graves uniquement, soit encore l'accueil policier prévu par la circulaire dans dix gares à risque n'est plus assuré. Cette situation est avant tout dangereuse pour la sécurité du personnel et du public. Mais elle empêche en outre notre personnel de train et Securail de remplir leur mission de contrôle de la loi sur la police des chemins de fer, lorsque la police n'intervient plus pour identifier les personnes refusant de collaborer.
Notre ministre de tutelle a rappelé à la ministre de l'Intérieur qu'une concertation avec la SNCB était légalement prévue et nous espérons y participer dans les plus brefs délais".

112. Deze hervorming was niet gekend tijdens de uitvoering van het onderzoek waarover in dit verslag wordt gerapporteerd en werd bijgevolg ook niet nader geanalyseerd. Er dient daarmee rekening te worden gehouden bij de verdere lezing van het punt 'Samenwerking tussen de veiligheidsdiensten en de politiediensten', alleszins voor wat betreft Securail.

- *Strategisch*

113. De overdracht van identiteitsgegevens van overtreders door politiediensten aan **Securail** is geregeld in de hiervoor reeds aangehaalde omzendbrief COL 14/2003 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van beroep. De wet van 27 april 2018 op de politie van de spoorwegen regelt eveneens deels een dergelijke identiteitsgegevensuitwisseling (zie hiertoe onder randnummer 25 van huidig verslag). De **MIVB** steunt zich eveneens op de inhoud van deze omzendbrief om zich identiteitsgegevens van overtreders te laten voorleggen door de politiediensten. Nochtans is het Comité P van oordeel, zoals reeds aangegeven in randnummer 24 van huidig verslag, dat deze omzendbrief vooralsnog enkel van toepassing is op de diensten van de NMBS.

114. Bij de SPC werden de regels van samenwerking tussen de SPC en **Securail** vastgelegd in een interne nota van maart 2013, uitgaande van de Algemene directie van de bestuurlijke politie: *"Partnerschap tussen de SPC en de veiligheidsdiensten van de NMBS-groep en de MIVB – houding op het terrein"*. In zijn punt 2 *'Houding van de leden van SPC'* beschrijft deze permanente nota onder andere het belang van het schenken van aandacht aan de partners en de aan te nemen houding door de leden SPC ten aanzien van personeelsleden van partners in het bijzijn van derden. Daarnaast wordt ook de aandacht getrokken op de controletaak van de SPC inzake het naleven van de bepalingen van de WPBV door de leden van de veiligheidsdiensten.
Samengevat kan, in het kader van het voorliggende rapport, gesteld worden dat:

- gevraagd wordt om zo veel mogelijk contact te hebben met de partners (waaronder de veiligheidsagenten), hen daarbij te begroeten en te peilen naar eventuele problemen;

- de nodige aandacht dient gegeven te worden aan aangiften die partners doen en in voorkomend geval hun verklaring dient geakteerd te worden;

- bij een tussenkomst ten aanzien van derden een neutrale houding dient aangenomen te worden en iedere blijk van partijdigheid dient vermeden te worden door onder andere niet de hand te schudden van de veiligheidsagenten;

- het invullen van het inlichtingenformulier dient nagegaan te worden;

- de bevoegdheden van de veiligheidsagenten dienen gerespecteerd te worden;

- in het kader van de WPBV en de ministeriële richtlijn MFO-4 betreffende de federale opdrachten van beveiliging, toezicht en controle door de politiediensten in het kader van de regelgeving inzake private

veiligheid[45], SPC toezicht dient te houden op de werking van de veiligheidsdiensten. Daarbij wordt wel geduid op de gevoeligheid die hiermee gepaard gaat gelet op de dagelijkse contacten tussen SPC en de veiligheidsdiensten op het terrein, waarbij gesteld wordt dat er naar een evenwicht dient gestreefd te worden tussen het uitvoeren van die controleopdracht en het bevoorrecht partnerschap met de veiligheids-diensten. Niettemin dienen bij onregelmatigheden de nodige vaststellingen te worden verricht.

In de bijlage bij de voormelde interne nota wordt een overzicht gegeven van de wettelijke verplichtingen en bevoegdheden van veiligheidsagenten.
In zijn antwoord in het kader van de prelectuur (zie onder randnummer 12) geeft de commissaris-generaal van de federale politie mee dat het voor zich spreekt dat, eens de aanpassing van de ministeriële omzendbrief van 13 februari 2002 in het kader van de hervorming van de spoorwegpolitie rond is, de aanbeveling tot de herziening van het huidige samenwerkingsakkoord met de veiligheidsdiensten van de openbare vervoersmaatschappijen (zie aanbeveling 6 van huidig verslag) zal worden behartigd.

115. **Securail** geeft in het document *'Speciale procedures, beschikbare middelen & samenwerking met politiediensten'* (module P 705 Opleiding CSS – Versie 2017), naast een aantal punctueel toe te passen richtlijnen bij identificatie, het gebruik van handboeien of pepperspray (hiervoor in dit verslag reeds bij de desbetreffende punten besproken), een aantal algemene in acht te nemen richtlijnen mee die van toepassing zijn tijdens een samenwerking tussen Securail en de politie.

116. Uit het geheel van informatie die de leiding van **Securail** verschafte aangaande de samenwerking tussen Securail en de politiediensten evenals uit de cursussen die ter zake voorhanden zijn blijkt op welke manier de overdracht van gegevens dient te gebeuren en welke houding van de veiligheidsagenten wordt verwacht tijdens een politietussenkomst. In de opgestelde richtlijnen werd opgenomen dat bij tussenkomst van de politiediensten, het de politiedienst is die de leiding neemt en bijgevolg ook zal beslissen wat er met de persoon, onderwerp van de tussenkomst, verder zal gebeuren. Hieruit komt naar voor dat de veiligheidsdienst zich vanaf dat moment zal schikken naar de beslissing van de politie om een persoon al dan niet mee te nemen voor eventuele verdere onderzoeksdaden.

117. Een soms voorkomend probleem bij de samenwerking tussen **Securail** en de politie blijkt de weigering door de politiediensten om klachten te akteren van Securailagenten. Anderzijds komt het voor dat de politie aan een gevat persoon vraagt of hij een klacht wenst in te dienen tegen de veiligheidsagent, zelfs zonder dat er zich enig manifest probleem stelt. Een vermeende dergelijke

.....

[45] Ministeriële richtlijn MFO-4 van 4 november 2002, *BS* 14 november 2002.

houding lijkt niet onmiddellijk in overeenstemming te zijn met de in randnummer 114 besproken nota.

118. De **MIVB** heeft binnen de Brusselse politiezones een of meerdere Single Points Of Contact (SPOC). Daarenboven bestaat er in de schoot van de Directeur-coördinator van Brussel een platform voor uitwisseling van gegevens tussen de openbare vervoersmaatschappijen en de federale politie (SPC) dat regelmatig samenkomt.

119. In de gevallen waarin de tussenkomst van politie vereist is, wordt door de dispatching van de veiligheidsdienst contact genomen met de Informatie- en communicatiedienst van het arrondissement (SICAD). Wanneer de politie-ambtenaren dan ter plaatse komen, worden zij door de veiligheidsagenten ingelicht over de feiten en nemen zij de betrokken persoon onder hun hoede. In de gevallen waarin dit voorzien is, wordt een inlichtingenformulier meegegeven aan de betrokkene. De politieambtenaren ondernemen vervolgens de acties die zij noodzakelijk achten.

- *Operationeel*

120. In de hiervoor besproken punten kwam de samenwerking tussen de veiligheidsdiensten en de politie al herhaaldelijk aan bod. Uit hetgeen de veiligheidsagenten hierover meedelen, blijkt dat die samenwerking, volgens hun perceptie, niet als eenduidig goed of slecht te beschrijven valt.

121. De manier van samenwerken met deze diensten is, volgens de focus-groepen binnen **Securail**, duidelijk verschillend binnen de verschillende districten en brigades. Een algemene tendens daarbij lijkt dat de tussenkomsten door de lokale politie over het algemeen vlotter verlopen dan wanneer de federale politie in bijstand wordt geroepen. Een zeer uitgesproken situatie op dat vlak doet zich voor in de brigade Ottignies. Het lijkt haast onmogelijk voor deze brigade om samen te werken met SPC en dit omdat de voor deze regio bevoegde afdeling van SPC zich te Brussel bevindt – en iedere tussenkomst dus een verre verplaatsing zou vereisen – daar waar in de meeste andere brigades een SPC-afdeling ter plaatse aanwezig is. Er is op voorhand geweten dat de SPC niet ter plaatse zal komen, waardoor er in deze brigade enkel een beroep gedaan wordt op de diensten van de lokale politie. De samenwerking met de federale politie zou volgens de respondenten over het algemeen eerder mank verlopen. Een reden daarvoor blijkt niet onmiddellijk voorhanden. Daar waar sommige respondenten verhalen dat de gespannen verhoudingen tussen Securail en SPC het gevolg zouden zijn van een soort van ‘concurrentie’ op het vlak van politietaken binnen de spoorwereld – waarbij er in het verleden al meermaals afwisselend werd van uitgegaan dat deze diensten mekaars opdrachten zouden overnemen – zijn anderen van mening dat een personeelstekort binnen de federale politie aan de basis hiervan zou liggen.

122. Een bijkomend probleem, en dit voornamelijk binnen de Brusselse Securailbrigades en een aantal grote stations zoals Antwerpen en Luik, blijkt nog volgens de focusgroepen de houding te zijn van sommige leden van SPC ten aanzien van veiligheidsagenten. Niet zelden zou de correctheid van hun activiteiten openlijk door leden van SPC in vraag worden gesteld, dit in de zin dat de persoon ten aanzien van wie de interventie plaatsvond onmiddellijk wordt bevraagd over diens bejegening door Securail. Een dergelijke ingesteldheid zou in het verleden al geleid hebben tot de (volgens hen onterechte, zo zou naderhand blijken uit analyse van de beelden van bewakingscamera's) arrestatie van Securailagenten. Een en ander is daarbij ook zeker gekoppeld aan het feit dat niet alle politiemensen op de hoogte zijn van de bevoegdheden van veiligheidsagenten en ervan uitgaan dat deze dezelfde zijn als van bewakingsagenten. Zij gaan er dus *de facto* van uit dat bijvoorbeeld het gebruik van handboeien onwettig is. Anderzijds blijkt het niet evident wanneer een lid van Securail een klacht wenst in te dienen tegen een particulier. De bereidheid om dergelijke klachten te akteren is niet altijd even groot. Bij dit alles is uiteraard ook sprake van een persoonlijke ingesteldheid.

123. De respondenten stellen dat dit probleem gekend is bij hun hiërarchie en dat ze zich door deze hiërarchie niet gesteund voelen wanneer er zich problemen voordoen tussen hen en de politie. In haar repliek haalt de leiding van Securail aan dat klachten van Securailagenten ten aanzien van leden van de politiediensten intern onderzocht worden. In functie van de resultaten van dat onderzoek wordt de hiërarchie van de betrokken politieambtenaar op de hoogte gebracht. Indien gewenst kan de Securailagent ook een klacht indienen bij het Comité P of een andere instantie. Er zou daarbij tevens, indien gewenst, een advocaat ter beschikking worden gesteld.

124. Uit hetgeen de **MIVB-agenten** meedelen, blijkt dat op het metronetwerk hoofdzakelijk met SPC wordt samengewerkt, daar waar het 'bovengronds' (bus- en tramnetwerken) de lokale politie is die in beeld komt als tussenkomende politiedienst. Niettegenstaande volgens sommige respondenten de samenwerking met SPC vlotter verloopt dan met de lokale zones, zijn andere de omgekeerde mening toegedaan. Aanvullend wordt gesteld dat de vlotheid van samenwerking niet altijd afhankelijk blijkt te zijn van het lokaal of federaal karakter van de politiedienst, maar eerder persoonsgebonden zou zijn. De ene politieambtenaar verleent al vlugger en vlotter zijn medewerking dan de andere. Het al dan niet afdoende kennen van de bevoegdheden van de veiligheidsagenten door de politiemensen zou daar, volgens respondenten, niet vreemd aan zijn. Een gebrek aan kennis daarover zou mogelijk een efficiënte samenwerking tussen beide diensten in de weg kunnen staan.

125. Naast de politietussenkomsten die dienen te gebeuren naar aanleiding van de vatting van een persoon, vinden er op regelmatige basis gecoördineerde acties plaats tussen ITS en de lokale politie, waarbij de lokale politie eerder de sterke arm verleent aan deze dienst dan effectief actief deelneemt aan de

controle. Bij problemen van identificatie van een overtreder wordt in de praktijk dan een beroep gedaan op de aanwezige politiedienst. Daarbij is het zo dat, volgens de veiligheidsagenten, ook hier niet alle politieambtenaren op eenzelfde wijze hun medewerking zouden verlenen. Sommigen zijn bereid om de identiteit van een overtreder te controleren en mee te delen aan de veiligheidsagent, terwijl anderen dit weigeren (zie hiertoe tevens randnummer 33 van huidig verslag).

3.12 Klachtenbeheer

126. Klachten over **Securail** kunnen gericht worden aan de klantendienst van de NMBS. Informatie met betrekking tot het registreren van klachten is terug te vinden op de website van de onderneming. Bij het vaststellen van interne disfuncties kunnen verschillende maatregelen genomen worden, gaande van het aanpassen van de vormingen over het nemen van ad-hocmaatregelen tot het voorzien in disciplinaire maatregelen.

127. Uit nazicht van de door Securail aangehaalde website blijkt dat het inderdaad mogelijk is om 'online' een klacht in te dienen via de link http://www.belgianrail.be/nl/klantendienst/opmerkingen-klachten.aspx door een contactformulier in te vullen dan wel door een brief te richten aan de dienst 'Customer Service' van NMBS Marketing & Sales. Verder blijkt volgens de website dat, indien men als klager niet akkoord gaat met de behandeling of de reactie door de NMBS op zijn klacht, de mogelijkheid bestaat om zich te richten tot een onafhankelijke instantie, met name de 'Ombudsman voor de treinreizigers'.

128. Uit de voorafgaande toetsing door het Comité P met betrekking tot de onderzoeksrelevantie van huidig onderzoek is gebleken dat op de website van de ombudsdienst van de NMBS geen informatie terug te vinden is aangaande Securail, laat staan cijfers over het uitoefenen van de bevoegdheden die ingrijpen op de grondwettelijke rechten en vrijheden. Deze bron laat niet toe enig beeld te krijgen omtrent de aard en het aantal van eventuele klachten over Securail. Volgens de leiding van Securail ligt de reden daartoe in het gegeven dat de klachten, overgemaakt aan de ombudsdienst, aanvankelijk aan de klantendienst van de NMBS gericht zijn. Deze laatste is de bevoorrechte gesprekspartner van de ombudsman, die niet rechtstreeks communiceert met Securail. Wanneer een optreden van Securail het voorwerp van klacht uitmaakt, zal de klantendienst zich hierover wel bevragen bij Securail.

129. In zijn repliek deelt **Securail** mee dat op basis van de opmerkingen van het Comité P (verkregen via de prelectuur van huidig verslag) de procedures van het klachtenbeheer zouden zijn aangepast. Zo zou het antwoord dat aan klagers wordt verstrekt aangaande klachten over Securail gevalideerd moeten worden door Securail. De klachten zouden ook meer gecentraliseerd worden op het niveau directie CSS. Er zou eveneens een systeem in plaats gesteld zijn dat een opvolging van de klachten en hun eventuele gevolgen mogelijk maakt. Securail

stelt in staat te zijn om het aantal ontvangen klachten mee te delen en te zullen trachten de klachten volgens thema's op te delen, dit om tegemoet te komen aan de opmerking van het Comité P dat ze niet in staat is om enig beeld te schetsen van de klachten die hem werden overgemaakt.
Nog volgens Securail zou de interne controle met betrekking tot de wettelijkheid van de interventies worden versterkt. Er zou een proces zijn uitgewerkt – zowel preventief als reactief – waarbij de hiërarchische lijn en het management worden betrokken en waarbij gezorgd wordt voor een juridisch waken. Het SOC zou daarbij beschouwd worden als het centrale punt om problemen te detecteren.

130. Volgens de **MIVB** kunnen klachten over haar veiligheidsdienst ingediend worden via de klantendienst 'Customers Care' evenals via de site van de MIVB of via de sociale media. Iedere burger kan tevens een klacht indienen via de politie of via het Comité P. Zoals reeds aangehaald in de probleemanalyse waarvan sprake in randnummer 1 van huidig verslag, is er weinig informatie beschikbaar aangaande het aantal klachten, alleszins voor wat betreft de klachten ingediend via de klantendienst en via de politie.
Het vaststellen van een disfunctie in hoofde van een MIVB-veiligheidsagent kan verschillende gevolgen hebben: dit is afhankelijk van het soort van disfunctie en kan gaan, zoals voorzien in het arbeidsreglement, van een gewone herhaling van de reglementering tot het ontslag van de betrokken persoon.

3.13 Kennis van de wijzigingen Wet Private en Bijzondere Veiligheid

- *Strategisch*

131. De nieuwe WPBV van 2 oktober 2017 brengt, volgens de leiding van **de onderscheiden veiligheidsdiensten**, weinig veranderingen met zich mee voor wat betreft hun werking.
Daar waar **Securail** deze wijzigingen aanvankelijk aan zijn medewerkers meedeelde via een e-mailbericht met bijgevoegde PowerPointpresentatie, zou later een meer doorgedreven opleiding hebben plaatsgevonden.
De **MIVB** heeft sedert meerdere jaren een overeenkomst met G4S Training Services dewelke de MIVB begeleidt op juridisch vlak met het oog op het verzekeren van de correcte toepassing van de wetgeving. In de heel nabije toekomst zal voorzien worden in een bijkomende opleiding van elk personeelslid van de veiligheidsdienst met een managementfunctie.
In haar reactie stelt de MIVB hierover het volgende: *"De MIVB waakt over de naleving van de wet. De managers hebben de opleidingen gevolgd zoals voorzien in de wijziging van de reglementering. Zij informeren op hun beurt de veiligheidsagenten over de wijzigingen inherent aan hun functie. De veiligheids-agenten volgen uiteraard opfrissingscursussen zoals voorzien in het wettelijk kader. Er werd een dienstnota opgesteld en doorgestuurd naar alle veiligheids-agenten om uitleg te geven bij een belangrijke wetswijziging met invloed op hun werk, namelijk het dragen van de ministeriële identificatiekaart".*

Gevraagd naar bijkomende duiding hieromtrent, deelde de MIVB mee: *"Wat betreft de opleidingen: onze veiligheidsagenten volgen een cursus "bewakingsagent" van 139 uur bij Securitas en een cursus "veiligheidsagent" van 36 uur bij G4S. Voor het leidinggevende kader wordt een cursus van 104 uur voorzien*".
De vraag naar de wijze waarop informatie wordt gecommuniceerd aan de veiligheidsagenten wordt niet beantwoord.
Voor wat betreft de dienstnota waarvan gewag wordt gemaakt in de reactie van 15 januari 2019, wordt verwezen naar een dienstnota van 5 december 2017 waarin wordt gewezen op de verplichting van het zichtbaar en leesbaar dragen (en dus niet enkel het bij zich hebben) van de identificatiekaart van de FOD Binnenlandse Zaken tijdens de uitoefening van hun activiteiten.

132. De nieuwe WPBV stelt ten slotte in artikel 233[46] dat, in geval van een inbreuk met betrekking tot een veiligheidsdienst of veiligheidsagent, een informatierapport wordt overgemaakt aan het Vast Comité P. Tot op heden heeft het Vast Comité P nog geen dergelijke rapporten ontvangen.
Daar waar de leiding van **Securail** in haar reactie in november 2018 stelt dat ze wacht op instructies van de minister van Binnenlandse Zaken om uitvoering te geven aan deze bepaling, eventueel in de vorm van een uitvoerend ministerieel besluit, deelt ze in haar opmerkingen in juni 2021 mee er, behoudens vergissing, van uit te gaan dat het informatierapport waarvan hier sprake een rapport betreft dat door Binnenlandse Zaken – en dus niet door de veiligheidsdienst – dient overgemaakt te worden aan het Comité P.
Volgens het hoofd van de dienst Private Veiligheid van de FOD Binnenlandse Zaken is deze bepaling echter zeer duidelijk en zal er bijgevolg niet in een bijkomende richtlijn noch in een uitvoeringsbesluit worden voorzien. De veiligheidsdiensten dienen, nog volgens het diensthoofd Private Veiligheid, onverwijld uitvoering te geven aan deze bepaling.

133. De **MIVB** deelt daarover mee dat, net zoals de leiding van de veiligheidsdienst de verplichting heeft om de FOD Binnenlandse Zaken op de hoogte te brengen van de wanbedrijven begaan door haar medewerkers, zij het Vast Comité P op de hoogte zal brengen van door haar medewerkers gepleegde inbreuken. Er zal hiertoe worden voorzien in een standaardformulier door de dienst 'Quality' waaronder de veiligheidsdienst ressorteert.

.....

[46] Elk proces-verbaal tot vaststelling van een inbreuk wordt gestuurd aan:
1° de overtreder;
2° de procureur des Konings wanneer de feiten een strafrechtelijke inbreuk kunnen vormen of de arbeidsauditeur wanneer de feiten een sociaalrechtelijke inbreuk kunnen vormen;
3° aan de sanctieambtenaar, bedoeld in artikel 234.
In geval van een inbreuk met betrekking tot een veiligheidsdienst of veiligheidsagent, wordt een informatierapport overgemaakt aan het Vast Comité van toezicht op de politiediensten.

- *Operationeel*

134. Respondenten van **Securail** delen mee dat er een e-mailbericht werd gestuurd (e-mail d.d. 10 november 2017) aangaande de nieuwe WPBV. Zoals hiervoor reeds aangegeven, was slechts een deel van de respondenten op de hoogte van dit mailbericht en bleef de verduidelijking van de wetswijzigingen in dit e-mailbericht zeer beperkt. De PowerPointpresentatie die als bijlage bij dat bericht was gevoegd, werd door de operationele leden op geen enkel moment ter sprake gebracht. Slechts een beperkt aantal onder hen bleek kennis te hebben van de wijziging aangaande het feit dat de veiligheidscontrole niet langer geslachtsgebonden is. De wijziging dat een wanbedrijf op basis waarvan een persoon kan worden gevat niet langer als gemeenrechtelijk dient gekwalificeerd te zijn bleek niet onmiddellijk duidelijk te zijn en niemand kon echt onder woorden brengen wat de betekenis hiervan was, noch wat de impact hiervan zou zijn op zijn bevoegdheid. De leiding van **Securail** deelt mee dat de WPBV mondeling werd toegelicht tijdens zgn. 'roadshows' en sedertdien ook werd opgenomen in de permanente opleiding.

135. De meeste **MIVB-respondenten** zijn op de hoogte van het feit dat er 'iets' gewijzigd is op het vlak van wetgeving, maar deze wijzigingen zouden volgens hen eerder betrekking hebben op bewakingsagenten. Er zou daarover vanuit de MIVB niet gecommuniceerd zijn. Slechts één van de respondenten deelt mee dat er tijdens de vijfjaarlijkse 'refresh' zoals voorzien in de WPBV werd gesproken over de nieuwe WPBV. Net zoals bij Securail, kon geen enkele MIVB-respondent de betekenis noch de impact ervan op zijn bevoegdheid duiden van het gegeven dat een wanbedrijf op basis waarvan een persoon kan gevat worden, niet langer als gemeenrechtelijk dient gekwalificeerd te zijn. Respondenten wisten evenmin dat het bij een veiligheidscontrole niet langer verplicht is dat de veiligheidsagent van hetzelfde geslacht is als de gecontroleerde.

4. Conclusies

4.1 Identiteit/identificatie

136. Uit het onderzoek komt naar voor dat de veiligheidsdiensten, volgens de respondenten binnen de focusgroepen, mogelijk met een identiteitsprobleem kampen. Zij halen daarbij namelijk aan door het grote publiek veelal aanzien te worden als een bewakingsdienst en niet als een veiligheidsdienst met de daaraan gekoppelde bevoegdheden. Voornamelijk het uniform dat ze dragen en het erop aangebrachte Vigilis-kenteken zou aan de basis liggen van deze perceptie.
Het blijkt niet uitzonderlijk dat veiligheidsagenten (voornamelijk bij de **MIVB**) andere middelen dan de voorziene dienstkaart, uitgereikt door de FOD Binnenlandse Zaken, aanwenden om uiting te geven aan hun bevoegdheden, zoals een kaart met daarop de vermelding 'gerechtelijke politie'. Dergelijke kaarten worden uitgereikt in het kader van een beperkte opsporingsbevoegdheid van de veiligheidsagenten binnen een bepaalde materie – meestal hun eigen

specifieke wetgeving – maar hebben niets van doen met het stellen van handelingen als veiligheidsagent en het vertonen ervan kan eerder aanzien worden als een 'drukkingsmiddel' dan als een voorziene legitimatiehandeling.
Ook **Securailagenten** beschikken over een legitimatiekaart met dergelijk opschrift, zij het dat deze kadert in de bepalingen van de wet op politie op de spoorwegen en ze in bepaalde gevallen moet aangewend worden als wettige legitimering bij het stellen van handelingen als vaststellend beambte.
Het Comité P is van oordeel dat veiligheidsagenten zich bij het stellen van handelingen in die hoedanigheid enkel mogen identificeren op basis van daartoe wettelijk voorziene middelen. Het vertonen van enig document met daarop zonder meer de vermelding 'gerechtelijke politie' zou onterecht een algemene opsporingsbevoegdheid kunnen laten vermoeden, dit zeker ten aanzien van personen/reizigers die niet vertrouwd zijn met een dergelijke terminologie en de draagwijdte daarvan mogelijk niet of verkeerdelijk kunnen inschatten.

4.2 Uitoefenen van de bevoegdheden van veiligheidsagent

137. Vooreerst kan gesteld worden dat de veiligheidsagenten, ongeacht bij welke van de in dit onderzoek beoogde vervoersmaatschappijen ze werkzaam zijn, een probleem aanhalen aangaande de hen ter beschikking gestelde interne richtlijnen. Er wordt geopperd dat, in zoverre over bepaalde van hun taakstellingen/bevoegdheden al dan niet richtlijnen beschikbaar zijn, deze in de meeste gevallen zeer theoretisch van aard zijn en zich beperken tot een opsomming of een herhaling van de wettelijke voorschriften. Respondenten zijn duidelijk vragende partij om richtlijnen te bekomen die de visie weergeven van hun leiding en die praktisch van aard zijn en tegemoetkomen aan de problemen waarmee zij op het terrein geconfronteerd worden.
Als reactie hierop stelt **Securail** dat er werkgroepen werden georganiseerd om samen met de veiligheidsagenten de beste manier van communiceren te bepalen. Er werd gekozen voor korte communicaties via digitale schermen in de brigades. Deze communicaties worden eveneens via e-mail aan de agenten overgemaakt en zijn ter beschikking via 'SharePoint'. In de nabije toekomst zullen de agenten kunnen beschikken over een smartphone voorzien van een app waarop deze informatie eveneens beschikbaar zal zijn.
Verder werd er een reorganisatieproject opgestart genaamd 'Omkadering op maat' met het oog op het omzetten naar een op het terrein gerichte vertaling van wetgeving, richtlijnen en strategische en tactische beslissingen.

138. Een gelijkaardig probleem rijst tevens bij de interne opleidingen. Het merendeel van de respondenten meent dat daarin te weinig tijd wordt besteed aan de praktische kant van hun job zoals het uitvoeren van een veiligheids-controle of het handboeien van personen. Deze opleidingen zouden ook veelal gegeven worden door politiemensen die niet altijd even goed op de hoogte zijn van de beperkte bevoegdheden van een veiligheidsagent en hiermee dan ook geen rekening houden bij de opleiding. Vele veiligheidsagenten voelen zich dan ook niet altijd even 'comfortabel' bij het stellen van dergelijke handelingen.

139. Op het vlak van het uitoefenen van de specifieke bevoegdheden van veiligheidsagent lijken er zich weinig tot geen problemen voor te doen voor wat betreft de identiteitscontroles en het gebruik van pepperspray. Voor wat betreft het gebruik van pepperspray, is dit voornamelijk het gevolg van het feit dat enkel agenten van **Securail** over pepperspray beschikken en hier zeer weinig tot geen gebruik van maken. De **MIVB** besliste, ondanks de toelating tot het gebruik daartoe van de minister van Binnenlandse Zaken van 30 augustus 2018, om haar veiligheidsagenten niet uit te rusten met pepperspray.
Aangaande de identiteitscontroles kan gesteld worden dat de modaliteiten waaronder een en ander dient te worden uitgevoerd goed gekend zijn. Indien er zich op dat vlak al problemen zouden stellen, is dit voornamelijk het gevolg van de problematiek aangaande de (h)erkenning van de veiligheidsdiensten als dusdanig door de burger zoals hiervoor reeds besproken.
In zijn reactie in het kader van de tegenspraak haalt **Securail** specifiek het probleem aan van de controle op de naleving van de Covid-maatregelen. Daarbij komt het blijkbaar voor dat reizigers naar de grond worden gebracht, worden geïdentificeerd en verplicht worden ter plaatse te blijven ingevolge het zich niet willen schikken naar de maatregelen. Hierdoor raken veiligheidsagenten gekwetst, in sommige gevallen worden ze verhoord volgens de zgn. 'Salduz III'-procedure en soms raken ze verwikkeld in een procedure tot intrekking van hun erkenning als veiligheidsagent door Binnenlandse Zaken. Zij begrijpen dit alles niet omdat ze van mening zijn dat ze enkel de wet toepassen, terwijl de burgers van hun kant het naar de grond brengen en eventueel boeien van hun persoon als een disproportionele maatregel beschouwen voor het niet dragen van een mondmasker.

140. Het bijhouden van het register inzake gestelde handelingen blijkt eveneens moeiteloos te verlopen. Beide betrokken diensten voorzien, gelijklopend met dit register, in een informaticatoepassing tot registratie van de activiteiten van de veiligheidsagenten.
Een dergelijke uitgebreide registratie kan door het Comité P enkel maar toegejuicht worden.

141. Mogelijk rijst er wel een probleem aangaande de wettelijkheid van de overdracht van identiteitsgegevens tussen de politiediensten en veiligheidsdiensten, andere dan Securail, en dit ingevolge het toepassingsgebied van de herziene versie van 11 mei 2010 van de COL 14/2003. Zij zijn hier immers niet specifiek in vermeld. Daar waar Securail van mening is dat de wet van 27 april 2018 op de politie van de spoorwegen een juridische basis vormt voor de overdracht van identiteitsgegevens door de politie aan zijn diensten, is dit slechts ten dele het geval. Deze overdracht beperkt zich namelijk tot de gevallen voorzien in deze wet en is niet van toepassing op de uitgebreidere gevallen waarin veiligheidsdiensten op basis van de WPBV kunnen overgaan tot identiteitscontrole. Aangezien voornoemde wet niet van toepassing is op veiligheidsdiensten, andere dan Securail, blijft de aanvankelijke vaststelling aangaande de

problematische overdracht van identiteitsgegevens alvast integraal van kracht in hoofde van de MIVB.

142. Anders is het gesteld op het vlak van het uitvoeren van het vattingsrecht, veiligheidscontroles en het gebruik van handboeien.
Uit een aantal door de veiligheidsagenten aangehaalde voorbeelden blijkt dat het vatten van personen in de praktijk voor de nodige problemen kan zorgen. Volgens de bepalingen van de WPBV dienen gevatte personen zo vlug mogelijk aan het zicht van het publiek te worden onttrokken. Sommige gevatte personen blijken zich hiertegen te verzetten, willen ter plaatse blijven en het is de veiligheidsagenten niet geweten hoe ze daarmee moeten omgaan. Zij vragen zich af in hoeverre er dwang mag worden aangewend om aan dit voorschrift te voldoen. Een ander aangehaald voorbeeld is het geval waarin een gevat persoon aangeeft naar het toilet te moeten gaan, waarbij evenmin geweten is hoe daar in de praktijk invulling kan/mag aan gegeven worden.
Er dient te worden vastgesteld dat noch de WPBV noch enig uitvoeringsbesluit dan wel enige (ministeriële) richtlijn voorziet in modaliteiten/instructies volgens dewelke een vatting praktisch dient te verlopen.
Daar waar de WPBV voorziet dat bij een vatting en mits het naleven van bepaalde voorwaarden 'kan' overgegaan worden tot een veiligheidscontrole, is het voor de meeste respondenten helemaal niet duidelijk op basis waarvan dient besloten te worden om al dan niet over te gaan tot een dergelijke controle. Veelal berust de beslissing om over te gaan tot een veiligheidscontrole op het buikgevoel van de veiligheidsagent; het wordt als een manco ervaren dat de wetgever *sensu lato* niet uitdrukkelijk voorzag in criteria aan de hand waarvan de veiligheidsagenten kunnen beslissen al dan niet de bedoelde bevoegdheid in te zetten. Het is de meeste respondenten evenmin geweten welke handelingen ze daarbij precies mogen stellen. Een belangrijk en herhaaldelijk aangehaald probleem rijst bij het aantreffen van potentieel gevaarlijke voorwerpen zoals vuurwapens of blanke wapens. Mogen deze voorwerpen door de veiligheidsagent uit de afgetaste kledij worden gehaald of mag er geëist worden dat ze door de betrokkene uit zijn zakken worden gehaald, of is het net aangeraden om deze te laten zitten zodat ze niet tegen de veiligheidsagent kunnen gebruikt worden op het moment van het verwijderen ervan? Er is ook geen enkele infrastructurele voorziening voorhanden om dergelijke voorwerpen veilig op te bergen in geval ze zouden zijn verwijderd. De situatie wordt helemaal dubbelzinnig wanneer de politiediensten niet ter plaatse (kunnen) komen en de vatting dient beëindigd te worden. Geen enkele van de respondenten weet wat er in dat geval met de voorwerpen dient te gebeuren en of het dan de bedoeling is om de aldus niet langer gevatte persoon opnieuw in het bezit te stellen van een wapen of een ander gevaarlijk voorwerp. Aangezien veiligheidsagenten geen algemene bevoegdheid van agent of officier van gerechtelijke politie hebben, kan bezwaarlijk worden gesproken van de inbeslagname door hen van dergelijke voorwerpen met het oog op het opstellen van een proces-verbaal, waardoor een teruggave ervan de enige optie lijkt te zijn, temeer daar in de betrokken wetgeving *expressis verbis* enkel een onttrekkingsbevoegdheid voor de duur van de vatting gelezen kan worden.

143. Ook voor wat betreft het gebruik van handboeien, lijkt het wettelijk kader niet voor alle respondenten even duidelijk. Er worden allerlei omstandigheden aangehaald waarin men vermoedt, al dan niet binnen het kader van een vatting, op legale wijze gebruik te (kunnen) maken van de handboeien, zoals bijvoorbeeld ter voorkoming van een zelfmoord, bij het uiten van verbale agressie, bij het zich verzetten tegen een veiligheidscontrole alsook bij het aantreffen van gevaarlijke voorwerpen bij een veiligheidscontrole.
Het boeien wordt op die manier eerder als een preventief (ter voorkoming van een potentieel gevaarlijke situatie zoals hiervoor beschreven) dan als een reactief middel (ingevolge het gebruik van fysiek geweld voor of tijdens een vatting) ingezet, ook buiten de context van een vatting, hetgeen niet in overeenstemming is met het daartoe voorziene wettelijk kader zoals hiervoor besproken in randnummer 56. Er kan niet anders dan geconcludeerd worden dat zowel de voorschriften inzake het gebruik als de voorschriften inzake het model van handboeien hierbij dienen nageleefd te worden. De door de veiligheidsagenten geuite bedenkingen en praktijken aangaande het gebruik van handboeien nopen evenwel tot verdere reflectie. Misschien is de huidige regulering inzake het gebruik van handboeien te stringent om toe te laten binnen het openbaar vervoer een veilige omgeving te creëren voor zowel de veiligheidsdiensten als de gebruikers. Daar waar het gebruik van handboeien momenteel strikt beperkt is tot de gevallen waarbij er, in het kader van een vatting, fysiek geweld gebruikt wordt door de betrokkene, kunnen er zich situaties aandienen die potentieel gevaarlijk zijn zonder dat er voorafgaand sprake is van het gebruik van geweld. Hierbij kan in het bijzonder gedacht worden aan de situatie waarin de gevatte persoon beschikt over een vuur- of ander wapen of over eender welk gevaarlijk voorwerp. Het gebruik daarvan zou mogelijk kunnen worden voorkomen door het handboeien van de persoon, zonder dat het voorwerp door de veiligheidsagent dan wel door de betrokkene zelf verwijderd hoeft te worden (met alle mogelijke risico's zoals hiervoor beschreven onder randnummer 142). Een dergelijke uitbreiding van de omstandigheden waarin handboeien zouden kunnen aangewend worden houdt *de facto* een risico in op het vlak van eventuele schending van de individuele rechten en vrijheden. Hierbij dient echter de controle door de politiediensten zoals voorzien in de WPBV indachtig gehouden te worden die bepaalt dat de handboeien enkel kunnen losgemaakt worden door politieambtenaren, met als doel het gebruik van handboeien door veiligheidsdiensten telkenmale tegen het licht te houden.

4.3 Inzet van honden

144. Beide bij dit onderzoek betrokken veiligheidsdiensten maken gebruik van honden tijdens de uitoefening van hun activiteiten. Zij werden hiertoe gemachtigd door de FOD Binnenlandse Zaken. De hondengeleiders zijn over het algemeen goed op de hoogte van de beperkingen die gepaard gaan met het inzetten van een hond, zonder dat ze altijd weten waarop deze beperkingen zich steunen. Er blijken zich hierbij weinig moeilijkheden voor te doen. Op basis van de recente wijzigingen ingevoerd bij het koninklijk besluit van 5 januari 2021,

kunnen honden op een meer operationele wijze ingezet worden in de zin dat er gebruik van mag gemaakt worden in stilstaande voertuigen. Daarbij dient echter rekening gehouden te worden met het gegeven dat hondengeleiders slechts deels gebruik kunnen maken van hun bevoegdheden als veiligheidsagent aangezien het hen niet is toegestaan om gelijktijdig gebruik te maken van een hond en identiteits- en vervoerbewijscontroles uit te oefenen.

145. Aangezien de inzet van honden op geen enkele wijze het voorwerp uitmaakt van (verplichte) registratie (mogelijk een gemiste kans bij de opmaak van de huidige wetgeving), is het onontbeerlijk dat de wettelijke beperkingen worden nageleefd op het terrein en opgevolgd worden door de leiding. Het feit dat een – weliswaar zeer beperkt – deel van de hondengeleiders aangeeft zeker te zullen overwegen om de muilkorf van hun hond te verwijderen ter vrijwaring van hun veiligheid of die van hun collega's, komt toch wel enigszins zorgwekkend over en bevestigt de nood aan controle en opvolging van de activiteiten op dit vlak.

4.4 Samenwerking tussen de veiligheidsdiensten en de reguliere politie

146. We herhalen dat bij het lezen van de conclusie aangaande dit item rekening dient gehouden te worden met de hervorming van de diensten van SPC waarover **Securail** rapporteerde en die van invloed kan zijn op de samenwerking tussen Securail en de reguliere politie.

147. De WPBV voorziet de tussenkomst van de reguliere politie naar aanleiding van het stellen van bepaalde handelingen door de veiligheidsdiensten. Deze tussenkomst dient gezien te worden als een eerste controle op de wettelijkheid van de gestelde handelingen. Het is dan ook van cruciaal belang dat de samenwerking tussen beiden vlot en met kennis van zaken verloopt. Uit hetgeen voorligt in huidig dossier komt naar voor dat de samenwerking tussen de veiligheidsdiensten en de politiediensten niet altijd even vlot zou verlopen. Het onvoldoende kennen dan wel vermeend miskennen van bevoegdheden van de veiligheidsdiensten door de politiediensten wordt door de respondenten naar voor geschoven als mogelijke oorzaak van deze strubbelingen. Voor wat betreft Securail, wordt tevens gewag gemaakt van een zeker gevoel van 'concurrentie' tussen zijn personeelsleden en voornamelijk de leden van SPC. In voorkomend geval zou een dergelijke manier van samenwerken in contrast staan met hetgeen hierover werd opgenomen in de interne nota van de federale politie aangaande *"Partnerschap tussen SPC en de veiligheidsdiensten van de NMBS-groep en van de MIVB – Houding op het terrein"*. Hierbij dient duidelijk vermeld te worden dat deze vaststelling enkel gebaseerd is op de contacten met de veiligheidsdiensten en niet verder werd bevraagd bij de reguliere politie. De leiding van Securail duidt er in haar repliek op, en vraagt expliciet te specificeren, dat de kritiek lastens de SPC uitgaat van de focusgroepen en niet vanuit de directie van Securail.

Het komt het Comité P voor dat het in de praktijk toepassen van hetgeen in de voormelde nota werd opgenomen, voor zover dit nog niet het geval zou zijn, de samenwerking tussen beide diensten ten goede zou komen.

148. Als reactie op de stelling dat de tussenkomst van de reguliere politie dient gezien te worden als een eerste controle op de wettelijkheid van de gestelde handelingen, merkt Securail op dat deze niet opgaat voor de toepassing van de wet op de politie van de spoorwegen. Ze stelt dat beide hoedanigheden (veiligheidsagent in de zin van de WPBV en veiligheidsagent in de zin van 'vaststellend beambte') onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en de WPBV vooral voorziet in middelen om de controles als vaststellend beambte efficiënter en veiliger te laten verlopen. De meeste interventies van Securail kaderen in controle op de naleving van de bepalingen van de wet op de politie van de spoorwegen. De politie komt eerder om bijstand te leveren (bij agressie t.a.v. veiligheidsagenten of voor het overmaken van identiteitsgegevens) dan om de Securailagenten te controleren. Die dubbele taak van de politie maakt dat het soms moeilijk is om een evenwicht te vinden tussen het leveren van bijstand en het controleren van de Securailagenten.
Deze stelling en de wederzijdse invloed op elkaar van deze beide wetgevingen werden niet verder onderzocht in huidig onderzoek omdat een en ander buiten de probleemanalyse waarvan sprake in punt 1 van huidig verslag valt.

4.5 Klachtenbeheer

149. Geen van beide diensten lijkt over een duidelijke procedure te beschikken inzake klachtenbeheer. Klachten blijken niet door de betrokken dienst zelf beheerd te worden. Er kan dan ook weinig of geen informatie verstrekt worden aangaande het aantal noch de aard van de klachten die lastens hun dienst werden ingediend. Het is evenmin geweten op welke wijze klachten worden behandeld noch welk gevolg eraan wordt gegeven.

150. De leiding van Securail spreekt deze conclusie tegen en stelt dat ze over een zeer rigoureus klachtenopvolgsysteem beschikt. Ze geeft zelf aan dat de klachten gecentraliseerd worden in de schoot van de NMBS omdat ze vanuit verschillende hoeken afkomstig zijn: de ombudsman, de klantendienst, de juridische dienst, …
Bijkomend deelt Securail in zijn repliek mee dat er, op basis van de bevindingen van het Comité P waarvan via prelectuur van huidig verslag werd kennisgegeven, een nieuwe procedure werd uitgewerkt die ertoe zou moeten leiden dat Securail een beter zicht heeft op het aantal en de aard van de klachten alsook in grotere mate betrokken wordt bij de afhandeling ervan.

4.6 Kennis van de wijzigingen Wet Private en Bijzondere Veiligheid

151. De wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid wijzigde een aantal bevoegdheden van de veiligheidsdiensten, dit voornamelijk op het vlak van de voorwaarde tot vatting van personen en van de veiligheidscontrole. Een grondige kennis van deze wijzigingen is onontbeerlijk om een correcte werking van de veiligheidsdienst te verzekeren. Uit de focus-groepen blijkt dat de operationele leden van de betrokken veiligheidsdiensten, alleszins op het moment van de interviews, niet echt vertrouwd waren met deze wijzigingen.
Volgens de bijkomende reacties van de betrokken diensten zouden er inmiddels initiatieven genomen zijn om de wijzigingen ter kennis te brengen van de veiligheidsagenten.

152. Behalve de hiervoor aangehaalde wijzigingen, voorziet de WPBV dat, in geval van een inbreuk met betrekking tot een veiligheidsdienst of veiligheids-agent, een informatierapport moet worden overgemaakt aan het Vast Comité P. Daar waar Securail enerzijds stelt te wachten op instructies van de minister van Binnenlandse Zaken om uitvoering te geven aan deze bepaling, eventueel in de vorm van een uitvoerend ministerieel besluit, gaat het er anderzijds – in tegenstelling hiermee – van uit dat dit een rapport betreft dat door Binnenlandse Zaken dient overgemaakt te worden aan het Comité P. Uit contacten met de bevoegde overheid (FOD Binnenlandse Zaken, directie Private Veiligheid) blijkt dat wat haar betreft deze bepaling zeer duidelijk is, dat er bijgevolg geen bijkomende richtlijn of uitvoeringsbesluit zal worden voorzien en dat de veiligheidsdiensten onverwijld uitvoering moeten geven aan de betrokken verplichting naar het Vast Comité P toe.

153. De leiding van de veiligheidsdienst van de **MIVB** stelt hierover dat zij het Vast Comité P via een daartoe nog te ontwerpen document op de hoogte zal brengen van door haar medewerkers gepleegde inbreuken.

5. Aanbevelingen

154. Vanuit zijn toezichtsbevoegdheid waarvan sprake in artikel 212 WPBV enerzijds alsook vanuit zijn opdracht om toezicht te houden op de bescherming van de rechten die de Grondwet en de wetten aan de personen waarborgen anderzijds, meent het Comité P volgende aanbevelingen te moeten formuleren:

> **Aanbeveling 1: Een grotere mate van uniformiteit creëren tussen de veiligheidsdiensten van de verschillende openbare vervoers-maatschappijen op het vlak van uiterlijke herkenbaarheid alsook zorgen voor een duidelijk zichtbaar onderscheid tussen veiligheids- en bewakingsdiensten.**

Aanbeveling 2: Het zich identificeren door veiligheidsagenten in die hoedanigheid aan de hand van andere middelen dan de door de FOD Binnenlandse Zaken afgeleverde identificatiekaart - middelen die onterecht een algemene opsporings- of politiebevoegdheid kunnen laten uitschijnen - moet worden vermeden.

Aanbeveling 3: Er dient duidelijkheid gecreëerd te worden met betrekking tot de praktische problemen die met de vigerende wetgeving ervaren worden in het kader van de uitoefening van dwang en geweld door veiligheidsagenten, meer bepaald bij het uitoefenen van het vattingsrecht, het uitvoeren van de veiligheidscontrole en het gebruik van handboeien. Mogelijk kan dit door het uitvaardigen van een algemene richtlijn in de zin van een ministeriële omzendbrief of door het meer gedetailleerd uitwerken van de praktische toepassing van de wettelijke bepalingen in de vorm van een uitvoeringsbesluit, mits naleving van artikel 108 Gw. Bepaalde aspecten zoals het eventueel uitbreiden van het toepassingsgebied van het gebruik van handboeien naar een breder toepassingsgebied vereisen mogelijk een wijziging van de WPBV.

Aanbeveling 4: De interne opleidingen dienen beter afgestemd te worden op door de veiligheidsagenten geuite noden, dit voornamelijk op het vlak van praktijkgerichte toepassingen.

Aanbeveling 5: Er dient een regeling uitgewerkt te worden die een uitwisseling van identiteitsgegevens tussen de politiediensten en alle veiligheidsdiensten mogelijk maakt. Er kan daarbij gedacht worden aan een wijziging van de WPBV waarin een dergelijke regeling kan opgenomen worden.

Aanbeveling 6: De samenwerking tussen de veiligheids- en de politiediensten moet op een gestructureerde manier verlopen. Mogelijk moet hiertoe, in het licht van de hervorming van de federale spoorwegpolitie, het huidige partnerschap herbekeken worden en moet bij uitbreiding tevens worden voorzien in een geofficialiseerde samenwerking met de lokale politie. Daarbij dient alleszins, behalve aan de operationalisering van de samenwerking, ook de nodige aandacht te worden geschonken aan het kennen en erkennen van mekaars bevoegdheden.

Aanbeveling 7: Er dient, voor zover dit nog niet het geval zou zijn, een systeem in plaats gesteld te worden betreffende het klachtenbeheer. Daarbij kan gedacht worden aan het uitwerken van een leidraad voor interne controle zoals die van toepassing is op de geïntegreerde politie en opgenomen is in de rondzendbrief CP3 betreffende

organisatiebeheersing in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus[47].

Aanbeveling 8: De veiligheidsdiensten moeten onverwijld uitvoering geven aan de bepaling van artikel 233 WPBV waarbij gesteld wordt dat, in geval van een inbreuk met betrekking tot een veiligheidsdienst of veiligheidsagent, een informatierapport wordt overgemaakt aan het Vast Comité van toezicht op de politiediensten. Zij dienen hiertoe de nodige initiatieven te ontwikkelen opdat hieraan op uniforme wijze invulling kan worden gegeven.

.....

[47] Rondzendbrief CP3 van 29 maart 2011, *BS* 24 april 2011.

6. Lijst van gebruikte afkortingen

ASS	Agents Sécurité Stations
BS	Belgisch Staatsblad
COL	College van procureurs-generaal bij de Hoven van beroep
CP3	Rondzendbrief betreffende organisatiebeheersing in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus
CSS	Corporate Security Service
DFS-S	Dispatch Field Support Security
EHBO	Eerste hulp bij ongevallen
FOD	Federale overheidsdienst
Gw.	Grondwet
ITS	Infrastructure Ticket Service
MFO-4	Ministeriële richtlijn betreffende de federale opdrachten van beveiliging, toezicht en controle door de politiediensten in het kader van de regelgeving inzake private veiligheid
MIVB	Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer te Brussel
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
OBP	Officier van bestuurlijke politie
PV	Proces-verbaal
RTS	Real Time Security
SICAD	Informatie- en communicatiedienst van het arrondissement
SOC	Security Operations Center
SPC	Spoorwegpolitie
SPOC	Single Point Of Contact
Sw.	Strafwetboek
WPA	Wet op het politieambt
WPBV	Wet Private en Bijzondere Veiligheid